

Життя в боротьбі: ризики та прогнози

Дорогі друзі, партнери, колеги!

Незважаючи на те, що війна триває, а ситуація на фронті вкрай складна та загрозлива, — життя продовжується, зокрема і законодавство постійно змінюється.

У ці складні часи ми робимо все, аби надати можливість нашим читачам бути першими, хто дізнається про важливі зміни у законодавчій сфері, новини бізнес-партнерів та конкурентів.

Яскравим прикладом цього є свіжий номер журналу FEMIDA.UA. Які справи сьогодні найчастіше розглядаються українськими судами, з якими проблемами на практиці стикається виконавча служба, як тримається юридичний бізнес в умовах війни та виживає ринок нерухомості — ось неповний перелік інформації, яка чекає на вас на сторінках цього випуску.

Працюємо для вас! Разом — до Перемоги!

Головний редактор
Олена Андрейкіна-Зварич

Зміст

Віктор Плескун Керуючий партнер Rasons legal	4
Тетяна Андріанова CEO Octava Capital, керуючий партнер Nota Group	8
Андрій Авторгов Приватний виконавець України, к.ю.н.	12
Юлія Бездоля Голова правління Асоціації розвитку суддівського самоврядування України, суддя Господарського суду Одеської області	18
Бюро економічної безпеки: тотальне перезавантаження	22
Дар'я Гаврилиця Старший партнер Rasons legal	26
Марія Фесік Приватний виконавець виконавчого округу м.Києва, заступник Голови Ради приватних виконавців м. Києва, член редакційної колегії Вісника АПВУ	30
Роман Огнев'юк Начальник Управління корпоративних прав Дирекції з правового забезпечення ТОВ «Метінвест Холдинг»	34
Світлана Трофимчук Керуючий партнер Адвокатського об'єднання «LexArs»	38
Денис Терещенко Адвокат, керуючий партнер Адвокатського об'єднання ALERTES	42
Станіслав Ліфлянчик Адвокат, керуючий партнер Адвокатської фірми «Пакс»	44

Ігор Фомін Адвокат	48
Анна Даніель Адвокат, кандидат юридичних наук, керуючий Адвокатського бюро «Анни Даніель»	52
Яків Воронін Адвокат, доктор юридичних наук, доцент, власник «АБ Якова Вороніна», засновник «стягниБорг»	56
Тетяна Даниленко Адвокат, керівниця Адвокатського бюро «Тетяни Даниленко»	60
Ольга Драчевська Директорка та засновниця ЮК «Інколанс», керуюча АБ «Ольги Драчевської», к.ю.н., радниця з юридичних питань першого віце-президента ТПП України, бізнес-медіаторка, телевізійна експертка	64
Данило Трясов Адвокат Attorneys at Law «Leshchenko, Doroshenko & partners»	68
ТІ, ЩО ЗМІНИЛИ СВІТ	
Вінстон Черчилль Британський політик, у 1940–1945 і 1951–1955 роках – прем'єр-міністр Великої Британії	17
Рафаель Лемкін Польський та американський науковець-правник	37

Засновник та видавець:
ТОВ «МЕДІА-БРІДЖ»

Головний редактор:
Олена Андрейкіна-Зварич

Журналіст:
Тетяна Пашковська

Верстка:
Ірина Кирноз

Наклад: 1000 примірників.

Періодичність виходу
6 разів на рік.

Сфера розповсюдження:
загальнодержавна, зарубіжна.

Адреса редакції:
01135, м. Київ,
Вул. Дмитрівська 75

**З питань співпраці,
розміщення реклами
та розповсюдження
звертайтеся:**
тел. (099) 460–20–24
e-mail: office@femida.ua

Свідоцтво про державну
реєстрацію друкованого
засобу масової
інформації:
КВ № 20776–10576 ПР

Видається з 2010 року.
Передрук матеріалів можливий
лише за наявності письмової
згоди редакції.

Думка редакції може не збігатись
з думками авторів.

Відповідальність за зміст реклами
несуть рекламодавці.

Видруковано:
підрядник ФОП Кудіна Г.О.,
на типографії
Товариство з обмеженою
відповідальністю
«Арт Студія Друку»

Гія Гецадзе
Старший партнер

Віктор Плескун
Керуючий партнер

Дар'я Гаврилиця
Старший партнер

Rasons Legal

Розкажіть про створення компанії Rasons Legal — як та чому виникла така ідея?

Насправді, ми розпочали думати про створення компанії практично одразу після повномасштабного вторгнення росії в Україну. Це стало для мене та моїх партнерів, Гії Гецадзе і Дар'ї Гаврилиці, певним професійним викликом. Ще до створення ми всіляко допомагали, в першу чергу як відповідальні громадяни, різним благодійним фондам та громадським організаціям. І це була не лише юридична допомога. Дуже швидко прийшло розуміння, що зараз саме той момент, коли бізнес потребує нашої підтримки. Як показав час, ми прийняли правильне рішення, адже наразі обслуговуємо широ-

ке коло клієнтів і самостійно створюємо робочі місця.

Як формувалася команда?

Основа нашої команди — професійні юристи з великим практичним досвідом роботи, які працювали пліч-о-пліч довгий час, були і є не лише колегами, а й друзями, які мають однакові цінності та погляди. Наразі ми фокусуємося на залученні до команди талановитих юристів та даємо їм усі можливості для професійного, кар'єрного й особистісного росту.

Для прикладу, ми пишаємося тим, що вже зараз з нами працюють такі молоді та надзвичайно мотивовані юристи, як Олег Лигін та Юлія Кінева. Вони не лише професіонали своєї справи, які

щоденно на найвищому рівні супроводжують наших клієнтів, але й приділяють багато свого часу pro bono підтримці громадських об'єднань та благодійних фондів, які щоденно допомагають Захисникам і Захисницям України.

Який спектр юридичної допомоги Rasons Legal пропонує своїм клієнтам?

Ми пропонуємо максимально широкий спектр юридичних послуг. Консультуємо наших клієнтів, в першу чергу, з корпоративних та договірних питань, податкового законодавства, трудових відносин, захисту прав інтелектуальної власності, інвестування та диверсифікації бізнесу. А клієнтам, які є суб'єктами первинного фінансового моніторингу, пропонуємо повний

Основа нашої команди — професійні юристи з великим практичним досвідом роботи, які працювали пліч-о-пліч довгий час, були і є не лише колегами, а й друзями, які мають однакові цінності та погляди

консультаційний супровід з питань практичного застосування законодавства у цій сфері діяльності.

Маємо успішний практичний досвід роботи, зокрема, в галузях нерухомості, будівництва, страхування, фінтех, лізингу (оренди) та IT індустрії.

Однак, ми ніколи не зупиняємось, постійно рухаємось вперед та розширюємо свої горизонти, зростаємо разом з потребами наших клієнтів.

Відомо, що компанія реалізує освітні проекти у співпраці з провідними університетами та надає безкоштовні послуги благодійним некомерційним організаціям.

Наш старший партнер Гія Гецадзе, який, до речі, свого часу був деканом та професором Тбіліського державного університету ім. Іллі, читає публічні лекції українським студентам. Нажаль, в час війни це лише онлайн лекції. Не так давно Гія провів лекцію на тему «Що таке право» для студентів Національної академії статистики, обліку та аудиту.

Щодо благодійних організацій, наша команда надає pro bono підтримку, зокрема, БФ «Дігнітас», БФ «БОН», ГО «Пацієнти України». Той вклад, який вони роблять в забезпечення наших Захисників і Захисниць на фронті, їх реабілітацію та оздоровлення, важко переоцінити. Ми раді, що маємо можливість приєднатися до цієї надважливої роботи разом з рушійною силою цих організацій, зокрема, Любою Шипович та Марією Берлінською, Орестом Бріт, Інною Іваненко, Марією Грішиною та багатьма іншими надзвичайно достойними громадянами нашої країни.

Віктор ПЛЕСКУН,
Керуючий партнер Rasons legal

Серед іншого, ваша компанія допомагає клієнтам диверсифікувати свій бізнес в Україні та за кордоном.

Так, ми активно консультиємо наших клієнтів з цих питань. Зокрема, щодо будівельних проєктів на території Грузії, а також інвестування в рітейл та ресторанний бізнес у різних юрисдикціях.

Чи є сьогодні тиск на бізнес з боку влади, правоохоронців?

Втручання правоохоронних органів в діяльність бізнесу, на жаль, має місце. Але це комплексне питання, що потребує глобальних змін на законодавчому рівні. Наша команда активно співпрацює за цим напрямком з народними депутатами України та представниками виконавчої гілки влади. Старший партнер Гія Гецадзе має багаторічний та успішний досвід в напрямку законотворчості та впровадження в життя фундаментальних змін.

Тому ми постійно про воно консультиємо з цих питань, з метою наближення українського законодавства до європейських цінностей.

Окремим напрямом діяльності Rasons Legal є консультивання з питань застосування законодавства у сфері фінмоніторингу, зокрема компаніями, що знаходяться під регуляторним наглядом НБУ: банки, фінансові компанії, страхові компанії, факторингові та лізингові компанії, оператори платіжних систем. Наскільки жорсткішою стала наглядова політика регулятора від початку війни та як багато компаній звертаються сьогодні з цього приводу?

Якщо говорити про банківський та небанківський фінансовий сектор, то жорсткішою наглядова політика стала ще до повномасштабного вторгнення та введення в дію воєнного стану.

Це пов'язано, перш за все, з набранням чинності в 2020 році Закону про легалізацію, що є результатом реалізації рекомендацій ФАТФ, імплементації в законодавство України вимог європейських директив, тобто приведення у відповідність сфери фінансового моніторингу до міжнародних стандартів.

Замість Нацкомфінпослуг ми отримали НБУ з незрівнянно більшими повноваженнями та жорсткішим регуляторним підходом.

Під час воєнного стану набрало чинності положення, що регулює реалізацію санкцій, зокрема було введено нові поняття, уточнені деякі вимоги, визначені порядки дій щодо застосування відповідних санкцій. Тому не можемо сказати, що саме під час війни регуляції стали жорсткішими чи навпаки. Хіба що було збільшено розміри штрафних санкцій для банківських установ за найпоширеніші порушення. Але, мені здається, що цим уже нікого не здивуєш.

Підхід до формування розмірів штрафних санкцій для бізнесу є глобальною проблемою українського ринку.

Насправді, фінмоніторинг не такий страшний «звір», щоб його

боятися. Достатньо заручитися підтримкою професіонала — і можна спати спокійно. До речі, цим напрямком у нашій команді керує Олена Лямцева, висококваліфікований спеціаліст з багаторічним досвідом роботи на ринку банківських та небанківських фінансових установ.

Ваш сервіс включає повне юридичне обслуговування компаній з моменту їх створення: реєстрація юридичної особи, взяття юридичної особи на облік в податкових органах тощо. Як вплинула війна на законодавство у цій сфері? Наскільки складно сьогодні створити компанію та пройти усі юридичні процеси?

Незважаючи на війну та велику кількість російських кібератак, процес створення бізнесу не ускладнився. Наші реєстри та онлайн сервіси витримали, працюють в штатному режимі.

У Rasons Legal багатий досвід з реформування юридичної освіти, проведення судової реформи та законотворчості у різних напрямках. Як ви бачите процес реформування та модернізації системи юридичної освіти в Україні?

Ми повинні кардинально змінити та удосконалити систему юридичної освіти в Україні.

В першу чергу, вже з першого курсу студенти повинні отримувати практичні знання разом із теоретичними. В нашому надзвичайно швидкоплинному світі молодь повинна отримувати більше саме практичних навиків та покращувати логіку мислення. Для цього варто почати зі створення якісних юридичних клінік при кожному вищому навчальному закладі юридичного спрямування. Світ змінюється на очах. Людство переходить в цифрову еру, законодавство також змінюється кожного дня. Тому студенти повинні отримувати навички для швидкої адаптації до нових реалій. Молодь не зможе якісно працювати, якщо отримуватиме лише суху теорію.

Не варто забувати про навчання студентів етичним нормам та цінностям, адже це невід'ємний і

обов'язковий критерій для професійного юриста.

Якими якостями повинен володіти молодий юрист, щоб стати частиною команди Rasons Legal?

Професіоналізм, порядність, вміння працювати в команді та прагнення до саморозвитку.

Як можете наразі охарактеризувати роботу вітчизняної судової системи?

В нашій судовій системі працює багато професіоналів. Однак, є судді, які випадково потрапили в систему. З іншого боку, справа не лише в індивідах.

Наша ускладнена структура і система судової влади не дає бізнесу швидко і якісно отримувати результат.

Ми не повинні щорічно збільшувати кількість суддів, нам варто піднімати якість судових рішень. В тому числі, на законодавчому рівні, ми повинні спростувати процеси судочинства, усувати бюрократичні механізми, шляхом ліквідації принципу інституціональної підсудності та залишення лише територіальної.

Почати можна, наприклад, зі скасування Господарського кодексу. Але це вже тема для окремого детального обговорення.

Розкажіть про найцікавіший останній кейс компанії.

Розповім про цікавий і актуальний у цей час кейс, у вирішенні якого наші юристи брали безпосередню участь разом з ініціатором цього питання – Благодійним фондом «Дігнітас».

Впевнений, що всі ми розуміємо, яку титанічну роботу роблять волонтери. Їх внесок у розвиток матеріально-технічного забезпечення армії неоціненний. Люди довіряють конкретній особі, а вона, в свою чергу, створює собі аудиторію та збирає донати для війська. Класична схема в сучасних умовах. Проте, є певні юридичні тонкощі в такій формі благодійництва.

Чинною постановою Кабінету Міністрів України № 112 від 24.02.2016 затверджено перелік засобів і товарів (робіт, послуг),

сума (вартість) благодійної допомоги для закупівлі яких не включається до оподаткованого доходу платників податку на доходи фізичних осіб. Згоден, звучить складно, тому спробую пояснити простіше.

Згідно із чинним законодавством, якщо фізична особа (волонтер) отримує гроші на свою картку, це вважається її доходом. Відповідно має бути сплачений податок на доходи фізичних осіб 18% та військовий збір 1,5%.

Вищезгаданою постановою КМУ якраз і визначено конкретний перелік товарів, збираючи кошти на які волонтери звільняються від сплати відповідних податків та зборів.

На превеликий жаль, такий перелік виявився неактуальним в умовах сьогодення, оскільки в ньому, для прикладу, були зазначені такі товари, як пенюари, плетені капелюхи, купальні халати, проте не було вказано дронів, антидронових рушниць, старлінків тощо, тобто найбільш запитуваних товарів з боку наших захисників і захисниць.

Однак, у тісній співпраці з БФ «Дігнітас», співробітниками низки міністерств та народними депутатами України, нам разом все ж вдалося розширити перелік відповідних товарів і закріпити це на законодавчому рівні. Переконаний, від цього виграли всі сторони.

Які плани на найближче майбутнє?

План досить простий. В першу чергу, хочемо підвищувати якість та ефективність обслуговування. Нашим основним пріоритетом є орієнтованість на результат для наших клієнтів.

Нещодавно ми створили нову компанію Rasons Accounting, що спеціалізується на наданні професійних бухгалтерських послуг.

Насправді, початковою метою не було створення окремої компанії, але практика показала, що для мінімізації затрат, підвищення якості і швидкості обслуговування клієнтів ми повинні бути більш гнучкими та підходити до вирішення клієнтських проблем комплексно.

Тетяна Андріанова

Пані Тетяно, Ви є керуючим партнером та керівником практики корпоративної безпеки компанії Nota Group. Які послуги в галузі корпоративної безпеки включено до вашого портфоліо? Чи відбувається індивідуалізація підходів до клієнтів залежно від їх потреб?

Давайте спочатку визначимось з поняттям корпоративна безпека — це стан захищеності бізнесу від зовнішніх та внутрішніх загроз, при якому забезпечується досягнення стратегічних цілей конкретного бізнесу. Кожен бізнес визначає свою стратегію, ключові активи, які задіяні для її досягнення та потребують захисту, ранжує їх за рівнем критичності, вразливості, впливу на бізнес-процеси та інше. Тому, звісно, під кожен бізнес розробляється своя карта ризиків і превентивних заходів для їх недопущення.

В цілому систему корпоративної безпеки умовно можна розділити на такі блоки: інформаційна, фізична, економічна та кадрова безпеки. Також важливим елементом корпоративної безпеки є функція розвідки, тобто збір повної актуальної та своєчасної інформації щодо управління ризиками та прийняття управлінських рішень.

Різні фахівці з відповідним профілем та рівнем експертної думки займаються кожним із цих напрямків. Найпопулярнішими послугами серед наших клієнтів в Nota Group є Client security check (перевірка контрагентів та партнерів на благонадійність) та Pre-employment screening (перевірка кандидатів на роботу).

Розкажіть про корпоративну безпеку в групі компаній Octava Capital — як вдається її забезпечити, які конкретні методи використовуєте для забезпечення корпоративної безпеки, як реагуєте на труднощі?

В групі компаній Octava працює багато бізнесів різного профілю та різного ступеню зрілості, зі своїми активами та їх вразливістю. Функцію корпоративної безпеки ми реалізуємо через комітетну модель за кожним напрямком та кожним бізнесом, обов'язково залучаються CEO, CFO, юристи та профільні спеціалісти.

За кожним напрямком корпоративної безпеки ми розробляємо політики, регламенти та інструкції для співробітників, які підлягають обов'язковому виконанню, періодично за потреби робимо їх актуалізацію та контролюємо їх дотримання. Така система вже багато років демонструє свою ефективність.

На чому побудовані індивідуальні рішення для бізнесу щодо масштабування, розвитку та трансформації, які пропонує Nota Group?

Наразі відбуваються дуже потужні зміни в бізнес-середовищі, що потребують оперативного реагування на виклики та можливості сьогодення. З огляду на величезний досвід та експертність в управлінні бізнес-процесами, ми допомагаємо нашим клієнтам розширити їх горизонти та максимально розкрити потенціал, покращити фінансові показники та розвинути бізнес в умовах динамічного ринку.

Для того, щоб реалізувати будь-які зміни та трансформації, потрібно спочатку провести корпоративну діагностику, тобто проаналізувати усі ключові бізнес-процеси компанії, щоб виявити слабкі місця та проблемні зони, які можуть негативно вплинути на ефективність та прибутковість.

За результатами цього аудиту ми надаємо відповідні рекомендації та супроводжуємо всі процеси до досягнення кінцевого результату, чи то автоматизація бізнес-процесів, чи то лонч нових

продуктів та вихід на нові ринки, чи залучення інвестицій або позикового капіталу під масштабування бізнесу тощо.

Чи є у вас справи pro bono, пов'язані з нагальними потребами сьогодення? Який підхід до такої допомоги на прикладі конкретних справ, які ви підтримуєте?

Мій особистий підхід до створення суспільно важливих проєктів pro-bono базується, насамперед, на людяності, тому ми з командою запустили багато таких ініціатив, які пов'язані з нагальними потребами населення сьогодні.

- Проєкт, що надихає мене особисто
- найбільше, це Voice of Life. В рамках цієї благородної ініціативи ми займаємося порятунком та вивезенням піаніно «Україна» з гарячих точок та деокупованих територій. Після цього ми реставруємо їх і розміщуємо в громадських місцях

Виробництво цих піаніно вже давно припинилося, проте після реставрації та налаштування вони звучать неймовірно гарно, як підтвердив наш амбасадор Ріанобой. Мета цього проєкту — збереження і розвиток української культури. Мені б хотілося, щоб всі врятовані нами піаніно радували слухачів протягом багатьох років, як в Україні, так і поза її межами.

Ще один наш проєкт — Post War Greening, спрямований на озеленення територій, що постраждали від дій російської агресії. З самого початку війни ми

долучились до Волонтерського руху «Адвокати ЗСУ», в межах якого надаємо безкоштовні консультації військовим та їх родинам. Ми організували гарячу лінію для надання консультацій з правових та фінансових питань для підприємців.

- Ми активно розвиваємо проєкт PRO RECOVERY
- призначений для професійного відновлення фахівців, які через особисті або зовнішні обставини сьогодні були змушені зробити тривалу перерву в роботі

Також ми є співзасновниками ініціативи «Поверни своє», яка надає правову допомогу громадянам, чиє майно було зруйновано.

Які конкретні стратегії ви використовуєте, щоб допомогти бізнесу зберегти стійкий фінансовий стан в умовах воєнного стану?

Ми живемо з вірою у світле майбутнє в нашій країні, тому максимально вкладаємось у реалізацію ESG стратегії. Команда групи компаній Октава має на меті надавати допомогу у подоланні наслідків війни, адже ми усвідомлюємо нашу соціальну відповідальність, а отже активно реагуємо на потреби суспільства та сприяємо перемозі через волонтерство. Ми також намагаємось надавати можливості для розвитку та навчання працівників, у такий спосіб підтримуючи

здорову атмосферу у колективі, що сприяє його розвитку, активно розповсюджуємо серед наших партнерів міжнародні стандарти ведення бізнесу і підтримуємо культуру в галузі антикорупційної політики, інформаційної безпеки, кодексів ділової та корпоративної етики. Наша група компаній доволі відкрита і демонструє прозорість фінансової звітності, чесність перед партнерами та акціонерами.

Які стратегії рекомендується використовувати для зменшення ризику та максимізації прибутку на інвестиційному ринку України у 2024 році?

В умовах тотальної невизначеності та непередбачуваного майбутнього рекомендую використовувати стратегії сценарного планування та дизайн мислення. Для цього, насамперед, необхідно визначити та ідентифікувати свої driving forces, обрати найважливіші та прописати можливі сценарії, які впливають на ваш бізнес.

Такий інструмент надає нам можливість контролювати різні ситуації, з якими компанія може зіткнутися у майбутньому, і як наслідок дозволяє правильно реагувати на них, маючи дорожню карту по кожному можливому сценарію.

Крім того, в умовах масового стресу та важкого психологічного стану людей, важливо впровадити стратегію людиноцентричності та побудови культури сервісного бачення всередині та ззовні, а це про турботу, довіру та людяність, як до своїх команд, так і до клієнтів та партнерів, що є найкращою інвестицією у наше майбутнє.

На Вашу думку, які юридичні інновації та технологічні

рішення найбільш перспективні для впровадження у сфері права цього року? Які інновації вже використовуєте або плануєте впровадити в свою діяльність?

Всі сучасні технологічні рішення, які можуть спрощувати процеси, оптимізувати людський ресурс, пришвидшувати збір та обробку інформації, прийняття рішень тощо є перспективними для впровадження у сфері права і не тільки.

- На юридичному напрямку ми вже кілька років тому розробили, впровадили та використовуємо автоматизовані системи для обробки звернень запитів до юристів, зберігання інформації та документів, спілкування та взаємодії. Також використовуємо автоматизовані системи для навчання та розвитку персоналу

Наразі ми впроваджуємо новий продукт, який має більш широкий спектр можливостей, але буде доречним про нього заявити, коли він буде успішно вже впроваджений та протестований. Можу сказати абсолютно відверто: той, хто зараз не експериментує та не вкладається в інновації, приречений на провал у майбутньому.

Ми ефективно впроваджуємо професійні стандарти, програми кадрового резерву, маємо централізовану модель системи управління ризиками та внутрішнього контролю

Приватний виконавець,
К.Ю.Н.

Андрій Авторгов

Пане Андрію, наскільки легко долають виконавці нелегі виклики сьогодення, пов'язані з війною?

Приватні виконавці продовжують здійснювати свою діяльність з примусового виконання рішень судів та інших органів. Звісно, є колеги, які з перших днів повномасштабної агресії — в лавах ЗСУ, є приватні виконавці, які активно займаються волонтерською діяльністю. Також маємо, на жаль, і непоправні втрати — захищаючи Батьківщину, на фронті загинув приватний виконавець Олександр Коновалов.

Які проблеми сьогодні найчастіше зустрічаються при здійсненні виконавчого провадження, організації та діяльності приватних виконавців в Україні? Чи актуальні законодавчі зміни, які були ухвалені в умовах воєнного стану?

Війна поставила перед інститутами примусового виконання нові виклики, при цьому залишилися невирішеними і давні «хронічні» проблеми виконавчого провадження.

З початком повномасштабного вторгнення законодавцем було ухвалено низку змін до чинного законодавства, направлених на пом'якшення заходів виконавчого провадження, а також зупинення примусового виконання певних видів виконавчих документів щодо боржників – як фізичних, так і юридичних осіб. Це значно звузило можливість примусового виконання рішень.

Приватні виконавці з розумінням поставилися до цих змін, хоча далеко не всі вони були необхідними та обґрунтованими.

Беззаперечним є те, що виконання судових рішень в період воєнного стану має певні особливості, проте ці особливості повинні бути розумними та виваженими.

У виконавчому провадженні є дві сторони — боржник і стягувач.

Має бути розуміння, що війна тим чи іншим чином вплинула як на боржників, так і на стягувачів. Тому в цей непростий для всіх час слід дотримуватися справедливого балансу між інтересами обох сторін.

Так, запроваджуючи заборону на звернення стягнення на заробітну плату на початку повномасштабного вторгнення, законодавець мав би враховувати і ту обставину, що стягувачем за рішенням може бути такий самий громадянин, який, цілком можливо, знаходиться у ще гіршому матеріальному становищі, аніж боржник, який отримав таку «пільгу».

Запроваджуючи заборону на примусове виконання всіх без виключення виконавчих написів нотаріусів, не була врахована та обставина, що цим інструментом користуються в тому числі й стягувачі за аліментним зобов'язаннями, які уклали відповідну нотаріально посвідчену угоду про їх сплату.

Має діяти чітке правило як на час воєнного стану, так і після Перемоги.

- Якщо держава запроваджує будь-який мораторій, то у подальшому стягувачу мають бути компенсовані збитки від його запровадження

Компенсувати їх має або боржник, або ж держава. Саме тому потрібно дуже уважно підходити до питання введення нових мораторіїв або заборон на виконання судових рішень.

Наскільки активно відбувається реформування самоврядування приватних виконавців, з огляду на 6-річний досвід АПВУ та міжнародну практику?

Самоврядування приватних виконавців беззаперечно розвивається, проте має перерости ще певні «дитячі хвороби».

На моє особисте переконання, вагомим поштовхом для подальшого розвитку самоврядування було би запровадження «прямого виборчого права». На сьогодні законодавство, яке регламентує самоврядування приватних виконавців, виписано таким чином, що на з'їзді приватних виконавців України право голосу мають лише члени рад приватних виконавців регіонів, а не всі приватні виконавці, відомості про яких внесено до Єдиного реєстру приватних виконавців України, та діяльність яких не є припиненою.

Таким чином, при проведенні З'їзду приватних виконавців України, який є вищим органом самоврядування, має місце так звана «кооптація», яка викривлює реальне волевиявлення членів професійної спільноти.

Як Ви бачите подальший розвиток професії приватного виконавця в нашій країні?

Перш за все, розвиток професії буде в багато чому залежати від політики держави у сфері примусового виконання. На жаль, сьогодні ми не бачимо якоїсь чіткої стратегії в цій сфері.

Спільноті ж приватних виконавців потрібно боротися за довіру суспільства, аби стати тим інститутом, якому довіряють. Перші успіхи у нас вже є. Влітку 2023 року відбулася презентація результатів соціологічного дослідження сфери примусового виконання рішень судів та інших органів в Україні, проведеного на запит Проєкту ЄС «Право-Justice». Опитування серед громадян, які

мали досвід співпраці з державними та приватними виконавцями щодо їх ефективності, показало, що більш ефективними вважаються приватні виконавці: 94% опитаних стягувачів / представників стягувачів, які мали досвід взаємодії з приватними виконавцями, зазначили, що «повністю задоволені» та «скоріше задоволені» якістю виконання.

Водночас головними перепонами на шляху реформування респонденти визначили: непопулярність сфери примусового виконання і відсутність лідерства у просуванні реформи, функціонування «змішаної» системи виконання судових рішень, суперечливе законодавство, судова практика, низька захищеність прав стягувачів/кредиторів на законодавчому рівні.

Ці перешкоди потрібно долати. Їх подолання буде і розвитком професії.

Чи потребує змін Кодекс професійної етики приватного виконавця? Які структури контролюють дотримання виконавцями етичних норм, чи враховується в Україні міжнародний досвід у цій сфері?

З'їздом приватних виконавців України було прийнято вже другу редакцію Кодексу професійної етики приватних виконавців.

Відверто кажучи, я не голосував за ухвалення Кодексу в новій редакції, оскільки вважав документ недостатньо доопрацьованим.

Певні закладені в ньому речі є фундаментальними, але є і такі, які я особисто вважаю відверто зайвими. Тому вважаю, що Кодекс потребує змін і подальшого доопрацювання.

- При АПВУ діє Комітет з етики, завданням якого є утвердження та забезпечення стандартів етичної поведінки приватних виконавців

Проте, на сьогодні, на відміну від етапу початку діяльності,

перед спільнотою вже не стоїть питання, а навіщо взагалі потрібні етичні правила.

Гравці ринку сьогодні обговорюють доцільність повної передачі функцій дисциплінарної та кваліфікаційної комісії до АПВУ. Яка Ваша думка з цього приводу?

Що стосується кваліфікаційної комісії приватних виконавців, то якщо привести у відповідність до вимог закону Порядок доступу до професії приватного виконавця (який, до речі, 13 разів (!) зазнавав змін і доповнень), то її діяльність може звестися майже до церемоніальної функції.

Я маю на увазі ту обставину, що Законом України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» передбачено проведення кваліфікаційного іспиту шляхом автоматизованого анонімного тестування.

- Порядком доступу до професії приватного виконавця передбачено складання іспиту, який включає в себе теоретичну частину, ситуаційні завдання та практичне завдання

При цьому оцінювання виконаного особою практичного завдання здійснюється Кваліфікаційною комісією, а не програмним забезпеченням. Таким чином, кваліфікаційний іспит не можна вважати анонімним автоматизованим тестуванням.

Більш складне питання з Дисциплінарною комісією приватних виконавців. Але ми бачимо позитивний приклад функціонування Дисциплінарної комісії арбітражних керуючих до складу якої входять сім осіб, три з яких призначаються Мінюстом, а чотири а чотири — з'їздом арбітражних керуючих України.

Разом з тим, незважаючи на чисельну перевагу саме представників арбітражних керуючих та на можливість «переголосувати» представників Мін'юсту,

діяльність комісії не викликає претензій у Міністерства юстиції України, а також не викликає і нарікань у арбітражних керуючих.

Тому з часом і Дисциплінарна комісія приватних виконавців має стати «судом честі», більшість у складі якого будуть складати саме приватні виконавці.

Наскільки поширена й популярна в Україні медіація у виконавчому провадженні?

Почнемо з того, що медіація — це позасудова процедура. У нашому випадку вже відбувся суд, здійснюється примусове виконання судового рішення. Звичайно, медіація можлива і на стадії виконавчого провадження. Разом з тим, має бути мотивація сторін на укладання угоди за результатами медіації. Для боржника такою мотивацією може бути законодавчо визначена «пільга» по сплаті виконавчого збору та основної винагороди приватного виконавця.

Між тим, нещодавно ухвалений Закон України «Про медіацію» жодним чином не передбачив її проведення на стадії виконавчого провадження. Тому медіація у виконавчому провадженні не є поширеним явищем. Проте, потрібно пам'ятати, що і на стадії примусового виконання сторони не позбавлені права на укладення мирової угоди, а враховуючи принцип диспозитивності, стягувач має право відмовитись від виконання рішення. Між тим, закордонний досвід свідчить, що процедура медіації у повній мірі застосовується і на стадії виконання судового рішення. Більш того, в деяких країнах приватні виконавці мають право суміщати свою діяльність з діяльністю медіатора. Тому можна сказати, що у медіації на стадії виконавчого провадження є великий нерозвинутий потенціал.

Сьогодні багато дискусій з приводу «ухилянтів» від мобілізації та накладенням арештів і обмежень на їхні рахунки. Наскільки законодавчо обґрунтовані такі пропозиції?

Єдиний реєстр боржників (ЄРБ) є складовою автоматизованої системи виконавчого провадження та створений з метою оприлюднення в режимі реального

У Литві, у разі, якщо боржник зайшов у систему виконавчого провадження, виконавцю надходить про це відповідне електронне повідомлення про ознайомлення боржника з матеріалами електронного виконавчого провадження. Таке повідомлення є беззаперечним доказом в суді

часу інформації про невиконані майнові зобов'язання боржників та запобігання відчуженню боржниками майна. ЄРБ виконує декілька функцій.

Перш за все, полегшує громадянам-споживачам та бізнесу пошук надійних компаній-контрагентів. Знаходження підприємства або громадянина в ЄРБ свідчить про те, що відносно нього здійснюється виконавче провадження, що в свою чергу означає, що існує судове рішення (або рішення іншого органу, яке підлягає примусовому виконанню) про стягнення з нього грошових коштів, або майна, яке ним не виконано. По-друге, державні органи, органи місцевого самоврядування, нотаріуси, інші суб'єкти у разі звернення особи за вчиненням певної дії щодо майна що належить боржнику, який внесений до ЄРБ, зобов'язані не пізніше наступного робочого дня повідомити про це відповідний орган державної виконавчої служби або приватного виконавця із зазначенням відомостей про майно, щодо якого звернулася така особа, а виконавець має накласти на нього арешт.

Внесення до Єдиного реєстру боржників «ухилянтів» суперечить самій суті цього реєстру, Закону України «Про виконавче провадження», спотворює його мету, та є, на мою думку, абсолютно неправильним і недопустимим.

Кабмін подав до парламенту законопроект № 10389 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо посилення захисту прав і свобод людини і громадянина під час примусового виконання

рішень», яким пропонує скасувати зупинку перевірок приватних виконавців. Чи доцільно це на сьогодні?

Зазначений законопроект скасовує підпункт 3 пункту 6-1 Розділу IV «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», поновлюючи планові та позапланові перевірки приватних виконавців, разом з тим залишає чинним підпункт 4 пункту 6-1 того ж Розділу. В ньому йдеться про те, що діяльність приватного виконавця може бути зупинена строком на один місяць на підставі наказу Міністерства юстиції України за поданням керівника структурного підрозділу Міністерства юстиції України, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері примусового виконання рішень, погодженим не менше ніж п'ятьма членами Дисциплінарної комісії, у разі виявлення ознак грубого порушення.

Таким чином, законопроект пропонує повернути планові та позапланові перевірки, та разом з тим залишити можливість Міністерству юстиції України застосовувати «квазідисциплінарну» процедуру, яка запроваджувалась як тимчасова, що на моє переконання, є абсолютно неприйнятним.

Крім того, зважаючи на триваючий війсьний стан, обстріли цивільного населення з боку росії у всіх областях країни, вважаю передчасним поновлення саме планових перевірок приватних виконавців, які є виїзними.

Також за законопроектом має залишитися чинною норма, за

якою у період дії воєнного стану постановою або іншим процесуальний документ (або їх частина), винесені у виконавчому провадженні приватним виконавцем, якщо вони суперечать вимогам законодавства щодо примусового виконання рішень, можуть бути скасовані за зверненням сторони виконавчого провадження або особи, права якої порушені, постановою керівника структурного підрозділу Міністерства юстиції України.

Вважав та вважаю зазначену норму такою, що суперечить конституційному принципу судового контролю за виконанням рішень, визначеного статтею 129-1 Конституції України та принципу незалежності приватного виконавця закріпленому в Законі України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів».

Як Ви розцінюєте пропозицію деяких гравців ринку про повний перехід на приватну модель виконання в Україні?

Рано чи пізно ми до цього прийдемо, але спочатку має працювати повноцінна змішана модель приватного виконання, яка так і не запрацювала — з огляду на те, що приватні виконавці не мають права виконувати певні категорії рішень.

Як у багатьох країнах Європи, так і у низці пострадянських країн, працюють виключно приватні виконавці, офіс яких, зважаючи на кількість помічників, нагадує вітчизняний відділ державної виконавчої служби. Приватна модель виконання гідно справляється з сучасними викликами, а статистика свідчить, що найбільша

30 листопада 1874 —
24 січня 1965

Вінстон Черчилль

«Задумавши суперечку теперішнього з минулим, ми виявимо, що втратили майбутнє»

Вінстон Черчилль народився 30 листопада 1874 року у палаці Бленгейм (Вудсток, Оксфордшир) в заможній і впливовій сім'ї. Навчався у приватних школах, продовжив освіту у Королівській військовій академії у Сандгерсті, де отримав звання молодшого лейтенанта і відправився служити в Південну Індію.

В гусарському полку прослужив недовго, незабаром його відправили на Кубу. Там Вінстон був військовим кореспондентом, а потім вирушив на військову операцію з придушення повстання пуштунських племен. По закінченню військових дій вийшла книга Черчилля «Історія Малакандського польового корпусу», яка принесла йому не тільки успіх, але і солідний гонорар.

Роком пізніше письменник вирішує завершити військову кар'єру і виставити свою кандидатуру на виборах до парламенту. Однак, виступаючи від партії консерваторів, він програє ці вибори. Після того відправляється до Південної Африки в якості військового кореспондента газети «Морнінг пост», потім проводить якийсь час у США, де читає лекції, а на виручені гроші вирішує почати власну політичну кар'єру в Британії.

У 1911 році Вінстона призначають першим лордом адміралтейства. У роки першої світової

війни він формує Королівські військово-повітряні сили Британії. У 1919 році отримує посаду військового міністра і міністра авіації. У 1920-ті роки Черчилль працює в основному в парламенті, займаючи різні посади, захоплюється живописом.

У 1930-х роках Вінстон Черчилль був рупором тих, хто закликав до переозброєння Великої Британії, аби протистояти дедалі відчутнішій загрози з боку нацистської Німеччини. На початку Другої світової війни його знову призначено Першим лордом Адміралтейства.

Прем'єр-міністром Черчилль став у травні 1940 року, змінивши

Невілла Чемберлена. Курував участь Великої Британії у боротьбі союзників проти держав Осі, що завершилась перемогою 1945 року.

Після поразки консерваторів на загальних виборах 1945 року став лідером опозиції. На тлі розгортання холодної війни з Радянським Союзом він публічно попереджав про утворення «залізної завіси» проти радянського впливу в Європі та пропагував європейську єдність.

У 1951 році вдруге став прем'єр-міністром. Опікувався в той час закордонними справами, особливо англо-американськими відносинами. Попри тодішній процес деколонізації, намагався зберегти Британську імперію. Серед досягнень його уряду на внутрішній арені — житлове будівництво і розроблення ядерної зброї. З огляду на погіршення стану здоров'я, у 1955 році Черчилль склав із себе повноваження прем'єр-міністра, хоча й залишався депутатом парламенту до виборів 1964 року.

Черчилля вважають однією з найвизначніших постатей ХХ століття. Досі популярний у Великій Британії та західному світі, де його розглядають як звитяжного лідера часів війни, що відіграв важливу роль у захисті європейської ліберальної демократії проти поширення фашизму.

«Ніхто не робить вигляд, що демократія є досконалою або в усьому правильною. Насправді, як це було сказано, демократія є найгіршою формою правління, за винятком всіх тих інших форм, які були випробувані у той чи інший час; але в нашій країні є поширене переконання, що правити повинен народ, правити безперервно, і що громадська думка, виражена усіма конституційними засобами, повинна формувати, спрямовувати і контролювати дії міністрів, які є його слугами, а не володарями»
Вінстон Черчилль

частина скарг до Європейського суду з прав людини на невиконання судових рішень надходить з країн з виключно державною формою виконання.

На якому рівні в Україні автоматизація та цифровізація виконавчого провадження?

Автоматизація та цифровізація виконавчого провадження є важливим інструментом роботи судового виконавця в будь якій країні.

- Автоматизація процесів виконавчого провадження потрібна для зменшення часу на виконання рішення і зменшення операційних витрат на кожне виконавче провадження

Проте у нас ці процеси відбуваються доволі повільно. Автоматизована система арешту коштів боржників так повноцінно і не працювала. Незважаючи на автоматизовану систему виконавчого провадження, маємо «паперове» архаїчне діловодство.

Наведу ще такий приклад. В Україні вже можна побачити інформацію про відкрите виконавче провадження в додатку Дія, що є позитивним кроком. Разом з тим, маємо чимало судових спорів, в яких боржник стверджує, що йому не було відомо про відкрите стосовно нього виконавче провадження. То чому би не скористатися досвідом литовських колег і не піти у цьому питанні ще далі?

Тому потрібні не законопроекти з гучними назвами про «цифрову революцію», а реальні та ефективні кроки.

Як Ви ставитесь до імплементації положень Директиви 2019/1023 про превентивну реструктуризацію у національне законодавство та внесення відповідних змін у Кодекс України з процедур банкрутства?

Вважаю, що при імплементації положень про превентивну

реструктуризацію потрібно передбачити певні законодавчі «запобіжники», які унеможливлять недобросовісним боржникам знаходження захисту від виконавчого провадження цій процедурі. В тому числі, це стосується майна боржника, яке вже знаходиться у виконавчому провадженні на стадії продажу.

А як би Ви оцінили нинішню модель судового контролю за виконанням рішень судів?

Інститут судового контролю є важливим чинником виконання судових рішень. При цьому, судовий контроль має бути спрямований не на формальну оцінку дій виконавця, а на виконання рішення.

- Судовий контроль має бути, перш за все, спрямований на боржника, який має можливість, але відмовляється виконати судові рішення

Відповідно до практики ЄСПЛ, метою судового контролю за виконанням рішення є: сприяння виконання рішення й усунення перешкод при його виконанні; виконання рішення без зайвого формалізму; забезпечення прискорення виконання і компенсацій за його затримку; уникнення настільки, наскільки це можливо, створення нових перешкод при виконанні судового рішення, запобігання затягуванню процесу виконання.

Тому потрібно змінити саму ідеологію судового контролю й участі суду у виконанні своїх рішень.

Яких першочергових кроків потребує реформування сфери примусового виконання рішень?

- Вирішити технічні питання, які заважають ефективному виконанню, усунути прогалини і зробити процедурне законодавство більш досконалим.

- Зрівняти повноваження державного і приватного виконавця.

- Спростити порядок отримання приватним виконавцем своєї винагороди.

- Переглянути порядок судового контролю у виконавчому провадженні так, аби він максимально сприяв виконанню.

- Розширити коло повноважень помічників приватних виконавців та надати їм права виконувати рутинні завдання. Дозволити приватним виконавцям мати необхідну кількість помічників.

- Зробити виконавчі дії більш ефективними та прозорими за допомогою автоматизації, зокрема, доступу до відомостей про майно боржника та належної автоматизованої системи арешту та списання коштів з банківських рахунків з дотриманням необхідних гарантій (тобто захистом соціальних платежів на користь боржника).

- Запровадити автоматичне виконання судових рішень, постановлених проти держави.

- Переглянути діючі мораторії на виконання судових рішень.

- Посилити інститут відповідальності громадян та державних органів, їх посадових осіб за невиконання судових рішень.

- Удосконалити порядок виконання рішень зобов'язального характеру.

Це, звичайно, дуже стисло. Він цих кроків залежить і стан економіки, і інвестиції, і євроінтеграція. При цьому, питання запровадження змін не потребує якогось значного фінансування.

- Своєчасне та результативне виконання поживає економічний обіг, покращить інвестиційну привабливість держави та призведе до здешевлення кредитування

Без ефективного виконання судових рішень не може бути ефективного судового захисту.

Голова правління Асоціації розвитку суддівського самоврядування України, суддя Господарського суду Одеської області

Юлія Бездоля

24 жовтня 2023 року відбулись загальні збори Асоціації розвитку суддівського самоврядування України, на яких було обрано новий склад Правління Асоціації. На засіданні Правління 24 січня 2024 року головою Правління Асоціації обрано суддю Господарського суду Одеської області Юлію Бездолю

Пані Юліє, як організована робота в АРССУ?

Я дуже вдячна колегам за довіру і за обрання мене головою Правління АРССУ, для мене це великий особистий виклик і можливість зробити сильнішою нашу суддівську професію.

Нашій Асоціації виповнилось 8 років. У 2016 році при її створенні закладалась ідея створити об'єднання лідерів судової влади з метою захисту незалежності суддів, допомоги у комунікації суддів між собою задля спільного вирішення проблем і спільного формування шляхів розвитку.

За ці 8 років, реалізуючи багато проектів з усіма органами системи правосуддя та з міжнародними партнерами, всередині нашої команди ми дійшли згоди відмовитись від одноосібного управління Асоціацією — і перейшли до колективного вирішення всіх питань. У нас наразі діє Правління, яке складається з 14 суддів, обраних на загальних зборах. Мені колеги довірили очолювати поточний склад Правління, але це радше вирішення організаційних питань і частково комунікація від імені АРССУ, бо всі ключові питання ми вирішуємо разом.

Які пріоритетні напрямки роботи Асоціації?

У березні 2024 року ми провели для АРССУ Стратегічну сесію, на якій сформулювали бачення на 2 роки і обрали пріоритетні напрямки.

Перш за все, це допомога нашій державі та нашим громадянам у забезпеченні їх прав перед викликами триваючої повномасштабної агресії РФ. Після повномасштабного вторгнення кожен українець прокинувся в новій реальності.

Безумовно, судова влада як частина державної влади в нашій країні відчуває необхідність сприяти силам оборони і нашій країні у скорішій Перемозі і відновленні.

Багато суддів від початку повномасштабного вторгнення вступили до збройних сил України і захищають країну на фронті, багато хто активно займається волонтерством та донатить на різні армійські і медичні збори.

Звісно ж, ми як діючі судді бачимо свою допомогу і в тому, щоб забезпечити правильне розуміння й оперативне вирішення нових судових справ, пов'язаних з війною, — стягнення збитків з країни-агресора, справи щодо воєнних злочинів, колаборації. Це новий напрямок, достатньо нова для України практика, тому бачимо сенс проводити заходи з обговорення і напрацювання підходів до вирішення таких спорів, а також долучатись до заходів наших партнерів на цю тематику.

Як ви допомагаєте органам і установам системи правосуддя у створенні ефективної нової мережі судів?

Це дуже важке питання для судової влади, воно сильно ускладнене триваючою війною,

тимчасовою окупацією території, безпосередньою близькістю багатьох працюючих судів до лінії фронту, переміщенням суддів з окупованих територій і тимчасовим прикріпленням їх до інших судів, надзвичайно незбалансованим навантаженням різних судів, що пов'язано як з названими викликами, так і з триваючим роками кадровим голодом та незаповненням більше третини, якщо не сказати майже половини, суддівських вакансій.

До того ж, є ще одна кричуща проблема, пов'язана з оптимізацією, — необхідність термінової зміни радянських назв судів, які бентежать суддівський корпус і учасників судових проваджень, як на одинадцятий рік війни, так і на третій рік повномасштабного вторгнення.

- Всі ці «ленінські», «кіровські» назви судів мають терміново йти в небуття, ми хочемо допомогти в цих процесах

Треба розуміти, що зараз процесами оптимізації існуючої мережі судів опікуються голова Верховного Суду, голова і члени Вищої ради правосуддя, народні депутати, Рада суддів України, ДСА України. І наша Асоціація прагне їм допомогти, адже у її складі дуже багато суддів першої інстанції, які, як ніхто, розуміють проблеми, що необхідно

вирішити при створенні нової мережі судів, і у нас є своє бачення вирішення цих проблем.

Як, на Вашу думку, сьогодні можна підвищувати довіру до судів?

Судова влада має бути відкритою, судові рішення – зрозумілими, а судді – викликати у людей довіру і відчуття того, що коли людина стикнеться з судами різних юрисдикцій, вона всюди буде мати впевненість, що її почують.

Вона буде розуміти, що в суді зможе захистити свої права — право на власність, право на повагу до особистого життя, право на аліменти для своїх дітей, свої спадкові права, свою честь і гідність, свою інтелектуальну власність, захиститись від незаконних дій державних органів та від незаконного кримінального переслідування, захистити свої права як учасника кримінального провадження.

Для того, щоб підвищувати довіру до судів, треба зрозумілою мовою пояснювати зміст та мотиви судових рішень, а роботу суддів робити більш прозорою і зрозумілою, особливо у справах,

які мають велике значення для суспільства. В цьому напрямку ми теж маємо своє бачення.

Особливої уваги сьогодні потребує і захист суддівської незалежності, розкажіть про цей напрямок роботи.

Консультативна рада європейських суддів у висновку № 23 наголосила, що залучення асоціацій суддів до вирішення стратегічних завдань та важливих загальних питань може бути плідним і доцільним, головним чином на рівні судової адміністрації, яка несе відповідальність за прийняття різноманітних директив та положень.

Керуючись рекомендаціями КРЕС, ми вдячні за наше долучення Вищою радою правосуддя до започаткованих дискусій про новочасні виклики для судової влади. Вдячні народним депутатам за долучення суддів, особливо першої інстанції, до багатьох робочих груп з напрацювань змін до нормативно-правових актів, щодо цифровізації правосуддя, фінансування судової влади.

На Стратегічній сесії ми з колегами багато говорили про нашу

візію майбутнього для судової влади, про місце в ньому АРССУ. Ми хочемо бути майданчиком, до якого кожен суддя може звернутись, отримати аналіз проблеми, небайдужість, підтримку від несправедливого тиску та/або втручання в його діяльність, щоб судді знали, що ми спільнота, яка прагне разом вирішувати проблеми і будувати візію майбутнього для судової влади.

Лева частка справ, які сьогодні розглядаються в судах, стосується домашнього і гендерно обумовленого насильства. Яка специфіка розгляду таких справ?

Це теми, пройти осторонь яких не можна. Як приклад — шокуюче вбивство у Харкові балерини Марії Холодної. У вбивстві підозрюється її чоловік, який, за даними слідства, відрізав жінці руки та голову, закопав у лісі, а решту тіла намагався спалити. Підозрюваного взяли під варту, зараз у справі тривають експертизи.

Враховуючи велику суспільну увагу до таких справ, питання справедливості для жертви насильства є надзвичайно важливим.

Окрім самого судового розгляду, це ще і питання якості законодавства, а також великої психологічної роботи з жертвами насильства.

До речі, щодо залучення до роботи психологів у перетині з розглядом судових справ. Нещодавно на спільному заході з Координаційним центром з надання правничої допомоги почули від керівника центру Олександра Баранова цікаву презентацію про роботу й пілотні проекти Центру, зокрема, залучення психологів до кримінальних проваджень за участю малолітніх, неповнолітніх осіб.

Надихає те, що наша країна запроваджує такі практики і їх високо оцінюють судді, адже вони дуже допомагають в таких справах з точки зору забезпечення найкращих інтересів дитини.

- Вважаю, що і в межах розгляду справ про домашнє насильство потрібно залучити психологів, а до розгляду сімейних справ – медіаторів, що сприятиме зниженню рівня напруги в учасників таких справ, а також розвантажить суди

Які плани на найближче майбутнє?

У нашої команди багато ідей та проєктів. Сподіваюсь, що в наступні декілька років ми зможемо спільно їх реалізувати.

Дякую FemidaUA за цю розмову. Дякую ЗСУ за кожен день життя.

Пам'ятаймо і цінуймо тих, завдяки кому ми можемо кожного дня працювати і наближати нашу спільну Перемогу.

Судова влада має бути відкритою, судові рішення — зрозумілими, а судді — викликати у людей довіру

Бюро економічної безпеки: Тотальне перезавантаження

У квітні цього року Верховна Рада прийняла у першому читанні за основу законопроект № 10439 про перезапуск Бюро економічної безпеки. Урядовий проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» щодо удосконалення роботи Бюро» було розроблено в рамках реалізації фіскальних структурних реформ, передбачених Меморандумом про економічну та фінансову політику з МВФ

Що передбачає законопроект?

Законопроект № 10439 спрямований на удосконалення правових засад діяльності БЕБ, зокрема, передбачається:

- чітке визначення функцій та повноважень БЕБ;
- забезпечення прозорого процесу відбору Директора БЕБ на конкурсній основі;
- визначення вимог, прав та обов'язків конкурсної комісії;
- уточнення процедури прийняття рішення конкурсною комісією;
- встановлення обов'язковості проходження психофізіологічного опитування із застосуванням поліграфа перед призначення особи на посаду в БЕБ;

— удосконалення процедури проведення оцінки (аудиту) діяльності БЕБ.

Що зміниться?

Основною новацією є те, що законопроектом змінюється порядок призначення та звільнення Директора Бюро економічної безпеки України.

Передбачається, що до складу конкурсної комісії входять:

- три особи, визначені Кабінетом Міністрів України;
- три особи, визначені Кабінетом Міністрів України на підставі пропозицій міжнародних та іноземних організацій, які відповідно до міжнародних або міждержавних угод надають Україні міжнародну технічну допомогу у сфері запобігання і протидії корупції, реформи органів правопорядку.

МЗС України визначає перелік таких організацій не пізніше ніж за три місяці до завершення

строку повноважень Директора БЕБ, або протягом трьох днів з дня дострокового припинення його повноважень (звільнення).

Рішення конкурсної комісії вважається прийнятим, якщо за нього на засіданні конкурсної комісії проголосували не менше чотирьох членів комісії.

Член конкурсної комісії може брати участь у її засіданні дистанційно в режимі відеоконференції.

Хто не може входити до конкурсної комісії?

Членом конкурсної комісії може бути особа, яка має вищу освіту, бездоганну ділову репутацію, високі професійні й моральні якості.

Не може бути членом конкурсної комісії особа, яка:

- 1) за рішенням суду визнана недієздатною або обмежена у цивільній дієздатності;
- 2) має не погашену або не зняту судимість за вчинення кримінального правопорушення, або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією;
- 3) позбавлена права займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави, або обіймати певні посади;
- 4) уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування відповідно до Закону України «Про запобігання корупції».

Які повноваження?

Члени конкурсної комісії з метою здійснення своїх повноважень мають право:

- збирати, перевіряти та аналізувати інформацію, у тому числі

з обмеженим доступом, про кандидатів на посади;

— мати на період проведення конкурсу тимчасовий безкоштовний доступ до реєстрів, баз даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи;

— брати участь у засіданнях та інших заходах, що проводяться конкурсною комісією;

— звертатися до кандидатів із запитом про надання пояснень, документів чи інформації;

— з метою збирання, перевірки та аналізу інформації, у тому числі з обмеженим доступом, користуватися допомогою помічників.

Відкриті для ЗМІ

Засідання конкурсної комісії будуть відкриті для представників міжнародних організацій, медіа і журналістів. Забезпечуються відео- та аудіофіксація, трансляція в режимі реального часу засідань комісії — на офіційному вебсайті КМУ.

- Інформація про час і місце проведення засідання конкурсної комісії оприлюднюється на офіційному вебсайті КМУ не пізніше ніж за 24 години до його початку

Роботу та організаційно-технічне забезпечення конкурсної комісії та її членів забезпечує Секретаріат КМУ.

Не більше двох...

За результатами проведеного конкурсу на зайняття посади Директора БЕБ конкурсна комісія з числа учасників конкурсу по-

Голова та секретар конкурсної комісії обираються шляхом відкритого голосування з числа членів конкурсної комісії

дає на розгляд Прем'єр-міністру України не більше двох кандидатур.

Прем'єр-міністр України вносить одну кандидатуру для призначення Кабінетом Міністрів України.

Поліграф — обов'язковий!

Статтю 16 Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» буде доповнено нормою, щодо якої повноваження Директора БЕБ, серед іншого, припиняються у зв'язку з наявністю висновку Комісії з проведення зовнішньої незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності Бюро про неефективність діяльності БЕБ та неналежне виконання обов'язків його Директором.

Статтю 19 Закону, яка регулює діяльність працівників Бюро економічної безпеки, доповнено нововведенням, згідно з яким проходження служби в БЕБ може здійснюватися на підставі контракту про проходження служби, який укладається на підставах і в порядку, визначених Кабміном.

Щодо обмеження на призначення на посади працівників БЕБ, в законопроекті вказано, що особа не може бути призначена на таку посаду, якщо вона відмовилася від проходження психофізіологічного опитування із застосуванням поліграфа.

Аудит кожні два роки

Зміни зазнала також стаття 35 Закону України «Про Бюро економічної безпеки України», котра

регулює контроль за діяльністю Бюро та його підзвітність.

Незалежна оцінка (аудит) ефективності діяльності Бюро здійснюється кожні два роки Комісією з проведення зовнішньої незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності БЕБ у складі трьох осіб.

Визначення міжнародних та іноземних організацій і подання ними пропозицій стосовно кандидатів до складу Комісії з проведення оцінки здійснюється відповідно до частини третьої статті 15 цього Закону.

Рішення про початок формування Комісії з проведення оцінки ухвалює Кабінет Міністрів України не пізніше ніж за тридцять календарних днів до закінчення дворічного строку з дати затвердження останнього звіту

зовнішньої незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності Бюро.

- Комісія з проведення оцінки розробляє, затверджує та оприлюднює критерії і методику проведення оцінювання ефективності діяльності Бюро

Членами Комісії можуть бути особи, які мають досвід роботи в органах досудового розслідування або прокуратури чи судах, за кордоном чи в міжнародних організаціях, не менше п'яти років, володіють необхідними знаннями та навичками для проведення оцінки (аудиту), а також мають бездоганну ділову репутацію.

Для проведення оцінки (аудиту) члени Комісії мають право:

— доступу до матеріалів кримінального провадження, досудове розслідування у якому здійснювалося БЕБ та було завершено, до іншої інформації (документів), що перебуває у володінні БЕБ, з урахуванням обмежень, передбачених Законом України «Про державну таємницю»;

— проводити конфіденційні інтерв'ю з працівниками Бюро та інших органів державної влади та органів правопорядку, а також з іншими особами, які володіють інформацією (документами) для проведення оцінки (аудиту);

— звертатися до органів державної влади, будь-яких фізичних чи юридичних осіб із запитом про надання пояснень, документів чи інформації, необхідних для проведення оцінки;

— користуватися допомогою помічників.

Побажання бізнесу не врахували...

Варто також відзначити реакцію бізнесу на нововведення. Так, низка бізнес-асоціацій України

опублікували звернення, вказавши, що під час підготовки законопроекту не до кінця врахували їхні побажання.

Зокрема, в законопроекті відсутні такі положення:

— чітка процедура переатестації всіх кадрів, яка б містила ключові запобіжники, зокрема щодо унеможливлення поновлення судами працівників, які не пройшли переатестацію;

— включення міжнародних експертів до кадрової комісії з переатестації всіх поточних пра-

цівників БЕБ та комісії з відбору нових працівників;

— посилення аналітичної функції Бюро шляхом надання безоплатного доступу для БЕБ до чинних державних інформаційних систем;

— встановлення критеріїв ефективності роботи оновленого БЕБ та їх постійного контролю;

— надання права кадровій комісії під час переатестації кадрів (перевірки доброчесності кандидата) керуватися обґрунтованим сумнівом, який базується на фактах, документах тощо.

Кабмін протягом 10 днів з дня оголошення та розміщення конкурсною комісією результатів на офіційному вебсайті Кабміну призначає на посаду Директора БЕБ

Дар'я Гаврилиця

Криптовалюта в Україні: легальність та перспективи

Ми живемо у часи глобальної діджиталізації усіх сфер життя, зокрема й фінансової. Не оминув цей процес і Україну. Ще зовсім недавно використання платіжних карток для населення було чимось неймовірним та дуже прогресивним. Але за незначний проміжок часу безготівкові розрахунки, у тому числі з використанням різноманітних гаджетів, стали невід'ємною частиною повсякденного життя.

Наразі в наше життя вривається інша новація — криптовалюта. Дослідження аналітичної фірми Chainalysis та звіт ООН свідчать про те, що Україна виявляє інтерес до криптовалют та активно використовує їх у фінансовій діяльності.

На даний час в нашій країні криптовалюта використовується у багатьох сферах, зокрема:

— в онлайн-торгівлі: наприклад, можливі розрахунки в криптовалюті при купівлі різних товарів та послуг на одній із всеукраїнській мереж заправок, в багатьох мережах з продажу електроніки та побутової техніки, в одній із мереж супермаркетів, в мережі аптек;

— існують онлайн-платформи, які дозволяють користувачам обмінюватися криптовалютою за інші послуги або товари;

— деякі заклади харчування в Україні приймають криптовалюту в якості сплати за страви та напої (про це, як правило, оголошується на їхніх вебсайтах або на вході до закладу);

— у деяких містах України є банкомати, які дозволяють купувати криптовалюту за готівку або безготівковим платежем;

— в деяких випадках можна домовитися про прямі платежі криптовалютою між особами безпосередньо, якщо обидві сторони погоджуються на таку форму оплати.

У зв'язку з цим постає питання щодо легальності обігу криптовалюти в Україні.

17.02.2022 Верховною Радою України було ухвалено Закон України № 2074-IX «Про віртуаль-

ні активи» (далі – Закон). Цей Закон регулює правовідносини, що виникають у зв'язку із обігом віртуальних активів в Україні, визначає права та обов'язки учасників ринку віртуальних активів, основи державної політики у сфері обігу віртуальних активів.

Під віртуальними активами у Законі розуміється нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі. Існування та оборотність віртуального активу забезпечується системою забезпечення обороту віртуальних активів. Віртуальний актив може засвідчувати майнові права, зокрема, права на інші об'єкти цивільних прав.

Згідно з поняттям, прийнятим у діловому обороті, під криптовалютою (англ. Cryptocurrency) розуміється різновид цифрової валюти, емісія та облік якої виконується децентралізованою платіжною системою повністю в автоматичному режимі (без можливості внутрішнього або зовнішнього адміністрування, у тому числі й державними органами).

Отже, криптовалюти – це цифрові валюти, які працюють із допомогою механізму асиметричного шифрування.

Аналіз поняття віртуального активу та загальноприйнятого поняття криптовалюти свідчить про наявність у них однакових ознак, а саме: нематеріальність, вартість, цифрова форма, існування в межах певної електронної системи.

Таким чином, хоча з цього виводу точаться дискусії, криптовалюта є віртуальним активом згідно із Законом і підпадає під його регулювання.

Однак, згідно з пунктом 1 Прикінцевих та перехідних положень Закону, він набирає чинності з дня набрання чинності Законом України про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування операцій з віртуальними активами, але не раніше дня опублікування цього Закону. На даний час до ПКУ не внесено зазначених змін — відповідно, Закон не набрав чинності.

Отже, є Закон України «Про віртуальні активи», який поширює свою дію на правовідносини, пов'язані з обігом криптовалют, однак у зв'язку з тим, що він не набув чинності, ці правовідносини в даний час в Україні не врегульовані.

У зв'язку з цим постає питання легальності обігу криптовалюти в Україні до набрання Законом чинності. Відповісти на це питання нам допоможе розуміння такого принципу права, як принцип легальності.

Принцип легальності відображає ключові принципи правової системи демократичних країн, включаючи Україну.

Згідно з ним громадяни здійснюють свої права за принципом «дозволено все, що прямо не заборонено законом», а державні органи та їх посадові особи — за принципом «дозволено лише те, що прямо визначено законом».

Отже, на підставі вказаного принципу громадяни України мають право здійснювати діяльність із зберігання, обробки чи одержання криптовалют, оскільки вона прямо не заборонена законом.

Що ж нас чекає після набрання Законом чинності?

Закон надав юридичний статус віртуальним активам в Україні. Після набуття ним чинності відбудеться легалізація обігу віртуальних активів, який раніше здійснювався без необхідного рівня регуляції. Законний оборот таких активів стає можливим на всій території України. Це означає, що особи і компанії тепер зможуть легально купувати, відчувати,

обмінювати віртуальні активи в Україні з юридичною підтримкою та захистом.

Такий юридичний статус також може сприяти створенню умов для розвитку та інновацій у сфері віртуальних активів в Україні, сприяти розвитку нових технологій та бізнес-моделей, пов'язаних з цими активами. Загалом, легалізація віртуальних активів може бути кроком вперед у напрямку створення прозорих та регульованих ринків, а також у

забезпеченні прав та захисту для учасників цих ринків.

Сфера застосування Закону обмежується визначеним колом правовідносин, до яких відносяться такі ситуації:

— сторони угоди визначили право України як закон, що регулює їхні правовідносини, пов'язані з віртуальним активом, в цілому або частково;

— обидві сторони угоди, що стосується віртуальних активів, є резидентами України;

— особа, яка проводить операції з віртуальними активами у своїх інтересах (наприклад, отримує віртуальний актив), є резидентом України;

— у разі надання послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів, суб'єкти правовідносин мають зареєстроване місцезнаходження або постійне представництво на території України.

Отже, Закон ставить певні рамки для учасників ринку віртуальних активів в Україні, зокрема, стосовно їхнього статусу резидентів України та місця реєстрації.

Щодо самих віртуальних активів, то Закон визначає три основних їх типи:

1) незабезпечені віртуальні активи — віртуальні активи, які не мають жодних майнових або немайнових прав. Найпоширенішим прикладом таких активів є Bitcoin і подібні криптовалюти, які не мають фізичного підґрунтя або забезпечення, окрім довіри їхніх користувачів;

2) забезпечені віртуальні активи — віртуальні активи, які посвідчують майнові права, зокрема права вимоги на інші об'єкти цивільних прав. Прикладом таких активів можуть бути певні стейблкоїни, які мають підґрунтя або забезпечення, наприклад, у валюті або товарах, та посвідчують права на ці активи;

3) фінансові віртуальні активи — віртуальні активи, які забезпечені цінними паперами або грошовим еквівалентом. Наприклад, сек'юриті-токени. Такі активи можуть посвідчувати права на участь в фінансових операціях, права на отримання доходу від цінних паперів або фінансових інструментів.

Закон передбачає можливість набуття права власності на віртуальний актив за фактом його створення, внаслідок вчинення і виконання щодо нього правочину та на підставі норм закону або рішення суду.

Право власності на віртуальний актив засвідчується володінням ключа такого віртуального активу, крім окремих випадків, визначених Законом.

Встановлено, що розпорядження забезпеченим віртуальним активом вважатиметься розпорядженням майновим правом на об'єкт забезпечення цього віртуального активу. При цьому варто мати на увазі, що під час вчинення правочину щодо розпорядження забезпеченим віртуальним активом Закон вимагає дотримання встановлених вимог щодо форми або істотних умов правочину про розпорядження об'єктом забезпечення віртуального активу.

Одним із ключових учасників ринку віртуальних активів є постачальники послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів. Ними визнаються виключно юридичні особи, які провадять в інтересах третіх осіб один або декілька з таких видів діяльності: зберігання та/або адміністрування віртуальних активів чи ключів віртуальних активів; надання послуг з обміну віртуальних активів на інші віртуальні активи та валютні цінності; надання послуг переказу віртуальних активів; надання посередницьких послуг, пов'язаних з віртуальними активами.

Зазначені види діяльності вимагають отримання спеціального дозволу відповідно до Закону. Для постачальників послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів встановлено ряд вимог, зокрема щодо складу менедж-

менту, власників істотної участі та бенефіціарних власників, розміру статутного капіталу. При цьому, за певних умов, постачальником послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, може бути іноземна юридична особа.

Головним обмеженням, передбаченим Законом, є заборона використовувати віртуальні активи в якості засобу платежу на території України та обмінювати їх на майно (товари), роботи (послуги). Таким чином, якщо правочин щодо майна (товарів), робіт (послуг) підпадатиме під сферу регулювання Закону, проведення розрахунків із використанням криптовалют буде неможливо.

Отже, після набрання Законом чинності, розрахунки криптовалютою стануть незаконними та усі суб'єктам господарювання, які їх запровадили, будуть змушені відмовитися від цього.

На мою думку, таке обмеження, в свою чергу, обмежує право власності на віртуальні активи в частині розпорядження ними, у тому числі можливість укладення відносно них, передбаченого ст. 715 Цивільного кодексу України, договору міни (бартеру), предметом якого може бути міна одного майна на інше, так і обмін майна на товари чи послуги. Таке обмеження також суперечить глобальним процесам розвитку фінансового сектору, в якому все активніше використовується криптовалюта.

Сподіваюся, що в майбутньому цю норму буде переглянуто та команда Rasons Legal з великим задоволенням може взяти участь у покращенні даного Закону.

Коли ж Закон набере чинності?

На даний час у Верховній Раді України зареєстрований законо-

проект № 10225, який пропонує врегулювати особливості щодо оподаткування доходів та операцій з віртуальними активами. Законопроект передбачає обов'язок юридичних та фізичних осіб вести окремі облік операцій з віртуальними активами.

Базою оподаткування буде фінансовий результат, зменшений на вартість віртуальних активів. У разі втрат від торгівлі криптовалютою фізична особа матиме можливість зменшити базу на суму цих втрат у наступному податковому періоді.

Для юридичних осіб операції з віртуальними активами підлягатимуть оподаткуванню за ставкою 18 %. Базою оподаткування буде позитивний фінансовий результат. Віртуальна валюта не буде об'єктом оподаткування податком на додану вартість.

Наразі цей законопроект знаходиться на ознайомленні в профільному комітеті.

Наостанок слід зазначити, що різні країни приймають різні підходи до регулювання криптовалюти, залежно від своїх потреб, цілей та внутрішніх факторів. Обіг криптовалют регулюється законами у таких країнах світу, як США, Канада, Японія, Швейцарія, Сінгапур тощо.

На сьогоднішній день криптовалюта не є повністю забороненою у жодній країні. Проте, деякі країни вводять обмеження та регулюють її використання, тоді як інші мають деякі форми обмежень або підтримують розвиток криптовалюти. До таких країн, зокрема, відноситься Китай, який вважає криптовалюту для торгівлі та інвестування небезпечною, тому його регулювання включає заборону ICO (ініціатив зі збору коштів) та діяльності криптовалютних бірж.

Для фізичних осіб передбачена ставка податку на доходи у розмірі 18 %, додатково буде стягуватися військовий збір у розмірі 1,5 %. Загалом податок та збір складатиме 19,5 %

Приватний виконавець виконавчого округу м. Києва
Заступник Голови Ради приватних виконавців м. Києва
Член редакційної колегії Вісника АПВУ

Марія Фесік

Пані Маріє, Ви є заступником голови Ради приватних виконавців м. Києва. Розкажіть, будь-ласка, чим займається цей орган самоврядування Асоціації приватних виконавців України?

Відповідно до чинного законодавства Ради приватних регіонів — важливий самоврядний представницький орган, що діє в складі Асоціації приватних виконавців України. Рада ПВ регіону фактично представляє інтереси виконавців регіону, члени такої Ради одночасно є делегатами приватних виконавців регіону на З'їзді приватних виконавців України, що означає на практиці можливість обрати членів в Ревізійну, Дисциплінарну, Кваліфікаційну комісію, Комітет з етики.

Безпосередньо Рада приватних виконавців міста Києва в минулій каденції мала деякі неузгодженості із одночасним обійманням посад в органах самоврядування кількома членами, що призвело до досить низької активності. Маємо надію, що в нашому новому складі все ж будемо дотримуватися регламенту стосовно забезпечення проведення з'їзду колег нашого регіону із порядком денним найбільш важливих для нас питань.

Бути членом такої організації — відповідальна соціальна роль. Чого вже вдалося Вам особисто досягти на цій посаді?

Для мене важливим та показовим є прояв довіри від моїх колег, які віддали свій голос за мою кандидатуру в якості членкині Ради регіону на З'їзді приватних виконавців м. Києва восени 2023 року. Тому я вірю в свою спроможність впоратися із покладеними обов'язками. Наш самоврядний орган збирався на планові та позапланові засідання вже більше шести раз за неповні півроку роботи, у нас чудовий склад команди і багато планів. Ми всі маємо багато напрацювань та судової

практики у сфері примусового виконання рішень. На жаль, не завжди вона спрямована на полегшення процедури виконання для виконавців.

Ми розпочали свою роботу із того, що визначили найбільш гострі, актуальні, проблемні та неоднозначні питання. Зібрали кілька пулів статистичних даних про взаємодію виконавців із правоохоронними органами, актуальні питання судової практики. Зараз готуємо цікавий спільний захід із представниками судів м. Києва першої інстанції (фактично із суддями, які часто приймають рішення, які ми виконуємо), присвячений обговоренню процесуальної взаємодії судів та приватних виконавців при примусовому виконанні рішень.

Окрім того, Рада ПВ м. Києва дуже активно звернула увагу всіх колег на важливість належної комунікації зі сторонами виконавчих проваджень, адже проаналізували, що багатьох скарг з боку боржників, зокрема, можна уникати шляхом надання вчасних відповідей на вхідні запити, незважаючи на деякі розбіжності у розумінні із допустимими строками їх надання (наприклад, адвокатський запит до приватного виконавця є звичайним зверненням, оскільки самозайнята особа не є суб'єктом такого запиту, і строк відповіді у 5 днів не може бути застосований у даному випадку).

Розкажіть про особливості виконавчого провадження в Україні під час війни. З якими складнощами стикається сфера примусового виконання?

Як би сумно чи дивно не було, але в природі людини закладена здатність адаптуватися до зовнішніх обставин з метою виживання. В економічних та соціальних процесах в Україні спостерігається також певна адаптація до життя на фоні війни. І мова йде не про деструктивне ігнорування війни,

а й про те, що війна торкається усіх сфер життя. Серед моїх стягувачів є багато таких, у яких члени трудових колективів теж перебувають в лавах ЗСУ, і є певне розуміння стану суспільства в цілому та, зокрема, окремих боржників.

Досить розумним є те, що чинним законодавством передбачена можливість визначення рахунку боржника для користування коштами поза межами арешту в розмірі двох мінімальних зарплат. Окрім того, чинним законодавством передбачена можливість звернення стягнення коштів лише із заробітної платні (на пенсії та стипендії не звертаємо стягнення). Також діє мораторій на реалізацію іпотечного майна в межах виконавчого провадження, кошти під яке надавалися в межах споживчих кредитів (а це майже всі кредити, які видавалися під іпотеку банківськими установами).

Сфера примусового виконання рішень так чи інакше пов'язана із конфліктом. Які найбільш розповсюджені приводи для скарг на дії приватних виконавців з боку боржників?

Найбільш розповсюдженою категорією скарг зараз є скарги на неможливість отримати відповідь від виконавця — деякі із таких запитів є об'єктивними, і наше нове керівництво Асоціації приватних виконавців України звернуло ретельну увагу на проблему відсутності зворотного зв'язку від виконавця. Однак, деякі є й досить перебільшеними.

На мій суб'єктивний погляд, цивільні та військові люди, які є сторонами проваджень, дуже втомлені, деякі процеси, які психіка витримувала в мирний час, зараз є дуже дратівливими, межі терпіння значно звузилися. Серед моїх колег є багато сумлінних професіоналів, які дотримуються принципів законності та етики, але людський фактор впливає на всіх. Важливим є те, як виконавці

інша в конфлікт не вступає, фактично відсутність такої взаємодії перетворюється в проблему однієї сторони. А у виконавчому провадженні процесуально неможливо не реагувати на конфлікт, оскільки виконавець завжди за статусом наділений обов'язком вчиняти дії.

- Важливим для виконавця є вміння застосувати helicopter view та абстрагуватися від емоційної складової

З мого власного досвіду, чим швидше сторона боржника (яка у більшості випадків є ініціатором конфлікту) прийме реальність невідворотності виконання та сприйняття виконавця як суб'єкта владних повноважень, тим з меншими втратами можливо вийти на фактичне виконання рішення, в тому числі завдяки можливостям реструктуризації заборгованості та використанням інструментів медіації.

- На жаль, культура повернення боргів в Україні досі залишається досить низькою. В суспільстві відсутнє розуміння важливості значення виконання рішень для побудови правової свідомості та міцної, інвестиційно привабливої економіки держави

Робота кожного виконавця включає в себе безліч обов'язків, виконання яких має відбуватися у чітко встановлені законодавством строки. Чи вдається дотримуватися термінів?

Так. Я дотримуюся строків у виконавчих провадженнях, які перебувають у мене на виконанні. Це стосується як розподілу коштів, так і строків закінчення

Приватні виконавці мають рішучість та обґрунтовану позицію, з якою намагаємося пройти всі інстанції, створюючи та напрацьовуючи практику, яка впливає на ефективність виконання

виконавчих проваджень. Є деякі технічні особливості із строками опису майна, оскільки ми досі стикаємося із певними складнощами отримання документів в паперовій формі, однак в цілому для дотримання строків прикладається максимум зусиль. Норми законодавства не завжди справедливі, але професійний обов'язок виконавця — їх дотримання.

Як часто у своїй роботі використовуєте медіацію?

Медіація у виконавчому провадженні — дуже важлива і цікава тема. Наприкінці 2023 року було створено Комітет з медіації приватних виконавців у складі АПВУ. Особисто я вбачаю багато потенціалу в цьому інструменті, Комітет вже зараз вдало відпрацьовує окремі кейси конфліктів між виконавцями та сторонами виконавчих проваджень.

- Багато наших колег зараз проходять навчання на курсах з медіації, я теж зараз перебуваю в ролі студента з цього напрямку

В Комітеті Верховної Ради України з питань правової політики окрему увагу приділено перспективам альтернативного вирішення спорів в сучасних умовах. Окремі категорії судових рішень дійсно потребують застосування медіації, навіть на стадії їх примусового виконання — наприклад, у справах, що пов'язані із сімейним правом та які торкаються інтересів дітей.

Що можете сказати про використання сучасних технологій та цифровізацію виконавчого провадження в Україні?

Наскільки вони відрізняються від міжнародної практики?

Україна є дуже цифровізованою державою, принаймні очима пересічного громадянина. Очіма особи публічного права, яка наділена владними повноваженнями, цифровізація окремих процесів є недостатньою та недопрацьованою.

Станом на 2024 рік в межах деяких виконавчих проваджень я як виконавець досі роблю запити у паперовій формі та ретельно відслідкову дату отримання моєї рекомендованої кореспонденції, а потім за старими перевіреними методами десятки разів дзвоню та нагадую про строки надання відповідей на мої запити. При цьому багато корисних функцій передбачено програмою Дія, але і досі існує певна серйозна не врегульованість взаємодії Дії та виконавчого провадження, що постійно викликає безліч питань та претензій з боку боржників, а також дозволяє стороні боржника зловживати своїми правами та технічними багами. Приватні виконавці намагаються донести важливість усунення подібних недоліків у цифрових інструментах.

Звичайно, не можна не відзначити дуже позитивні зрушення у сфері примусового списання коштів в межах виконавчих проваджень, хоча електронний арешт коштів і досі залишається вибіркоким із боку лише приблизно 25% банківських установ, і про його «автоматичне» виконання поки що не можна стверджувати. Однак приємною тенденцією, на мою думку, є те, що на проблеми, які потребують вирішення у сфері цифровізації, дійсно звертається увага.

Наразі АПВУ та наші активні колеги, державні та приватні

виконавці, пропонують впровадження багатьох змін, які, я вірю, з часом призведуть до усунення багатьох існуючих зараз недоліків.

Цікаво дізнатися про останню практику ВС у найбільш розповсюджених поданнях виконавців.

Станом на сьогоднішній день ми маємо декілька не дуже приємних тенденцій для сфери примусового виконання рішень. Вбачаються деякі зловживання процесуальними правами з боку боржників. Доведення умисного ухилення боржників від виконання судових рішень та обмеження можливостей виконавця у здійсненні звернення стягнення на майно, належне боржнику, потребує зазвичай досить багато зусиль та часу з боку виконавця.

Маємо досить суперечливу судову практику у справах про звернення на частки в спільному майні подружжя, що також ускладнює та затягує процес виконання.

При цьому, спостерігаємо позитивну тенденцію визнання фродаторних правочинів у виконавчому провадженні — тобто таких, які навмисно вчиняються боржником з метою відчуження належного майна шляхом укладання фактично фіктивних правочинів із афілійованими особами. Наразі маємо позитивну практику розгляду такої категорії справ за ініціативою саме виконавця (оскільки раніше суб'єктом подібних звернень виступали переважно стягувачі).

На жаль, проблема часу розгляду справ та перевантаженості судової системи дуже сильно впливає на стадію примусового виконання рішень.

реагують на скарги, та які дії вчиняються для того, щоб уникнути або нівелювати вже існуючий конфлікт.

Який алгоритм дій виконавця допомагає уникати конфліктів на будь-якому рівні виконавчого провадження?

Мені хотілося б зазначити, що виконавче провадження загалом є досить високоризиковою сферою для конфліктів. Сам термін примусового виконання судових

рішень та рішень інших органів передбачає те, що сторона боржника з якихось причин не виконує резолютивну частину виконавчого документу добровільно. Зазвичай історії відкритого у виконавця провадження передують затяжний у часі, а іноді й просторі, конфлікт між стороною стягувача та боржника. Загалом, однією з важливих характеристик конфлікту є те, що це проблема двох відносно рівних за силою сторін. Якщо одна сторона конфліктує, а

Начальник
Управління корпоративних прав
Дирекції з правового забезпечення
ТОВ «Метінвест Холдинг»

Роман Огнев'юк

ВИЩА МІРА METINVEST LEGAL

Вища міра людини — це не те, якою вона є в моменти комфорту та достатку, а те, якою вона є у часи проблем та розбіжностей
Мартін Лютер Кінг, молодший

Юристи часто перебувають в авангарді кризових ситуацій. Це звично для нас, і ми проявляємо свої найкращі якості у швидко мінливому та нестабільному середовищі. Ми не тільки попереджаємо про ризики та надаємо нашим клієнтам практичні рекомендації, а й допомагаємо якнайшвидше пристосуватись до унікальних викликів часу.

- З першого дня війни юристи Групи Метінвест не припиняли працювати в режимі 24/7 в умовах надзвичайних вимог щодо швидкості та якості сервісу. Незважаючи ні на що. Ця фраза і стала певним девізом роботи під час повномасштабного вторгнення для нас

Звісно ми всі вирішували наші безпекові питання та допомогли рідним і близьким у стресовій ситуації перших днів війни, але ми, як юридична функція, просто не мали права панікувати й зупинитись. Адже весь цей час Група Метінвест суттєво підтримує Україну на двох надважливих фронтах —

економічному та гуманітарному, що вимагає від всіх служб вчасного реагування та чіткої координації зусиль.

Водночас, ми тимчасово втратили контроль над двома найбільшими металургійними комбінатами – ММК імені Ілліча та Азовсталь у Маріуполі, а також над Авдіївським коксохімічним заводом, найбільшим в Європі. Наші підприємства в Покровську, Кривому Розі, Запоріжжі та Кам'янському продовжують працювати з огляду на безпекові, логістичні, енергетичні, економічні та інші чинники. Загалом війна спричинила збитки 27 підприємствам Групи, фіксацією яких ми продовжуємо займатися. Це експертиза, яку ми здобували одними з найперших у країні, прокладаючи шлях іншим.

То що ж допомагає нам бути ефективними в цей кризовий час?

Досвід

Для Групи Метінвест війна почалася ще 10 років тому, коли ми були змушені евакуювати співробітників наших підприємств, розташованих у Донецькій і Луганській областях. Тому від початку повномасштабного вторгнення ми мали як напрацьовані алгоритми дій в умовах війни (які лише трошки оновили), так і емоційний досвід реагування на такі складні у всіх сенсах події.

Адаптивність

Здатність мислити на ногах і змінювати тактику та стратегію своїх дій є важливою для ефективного лідерства під час криз. Те, що пандемія передувала повномасштабному вторгненню РФ, було таким собі тренувальним майданчиком для юристів Групи Метінвест. Досвід пандемії допоміг організувати дистанційну роботу, підготувати до цього всіх юристів, створити численні онлайн-ресурси та налаштувати їх. Ми продовжуємо змінюватись і зараз та адаптуватись до зовнішніх обставин та потреб нашого бізнесу. Наприклад, цього року ми запустили систему для підписання корпоративних документів кваліфікованим електронним підписом, що суттєво пришвидшить підписання документів та зменшить кількість паперових документів.

Емпатія

Наша команда юристів, це не позиції, не функції й не записи у штатному розкладі, а окремі люди, які мають власні потреби, проблеми й інтереси. Щоб керувати та надихати під час кризових ситуацій (особливо довготривалих), не можна сліпо дотримуватись правил.

Потрібно розуміти і працювати з індивідуальними проблемами людей, а також знаходити спільні інтереси та мотивації. Інколи, моїм колегам потрібно

було просто почути: «як ти?» або разом сходити на каву та поговорити про життя.

Чітка комунікація

Ефективна комунікація є ключем до лідерства під час кризи.

- Ми всі залишались на зв'язку, знали хто і де перебуває. Кожен із керівного складу Metinvest Legal проводив регулярні дзвінки з працівниками — як командні, так і індивідуальні

Це забезпечувало керованість командою. Одночасно, чіткі та короткі постановки завдань за формулою: (1) що я хочу отримати; (2) у якому форматі; та (3) коли — забезпечили нашу результативність.

Стратегічне мислення

Розроблення проактивних правових стратегій завжди було в зоні нашої особливої уваги. По-перше, це стосується прорахування ризиків для бізнесу Групи Метінвест та завчасної підготовки до їхнього виникнення та мінімізації. Під час воєнного стану це ще актуальніше. По-друге, ми постійно думаємо над стратегією власне юридичної функції. Якими ми будемо через рік, п'ять або десять років? Яка наша місія та візія? Як зацікавити молодих юристів майбутніх поколінь працювати в нас? Як новітні технології будуть

впливати на нашу ефективність? Ця робота забезпечує нам лідерство серед юридичних служб як у мирний, так і у воєнний час.

Ми не можемо знати яке майбутнє нас очікує і які нові виклики постануть перед нами. Проте я впевнений, що зазначені вище

навички та досвід допоможуть нам пройти всі випробування гідно.

Уся Група Метінвест і ми, як її невіддільна складова, робимо все можливе для наших воїнів та перемоги України. Це і є нашою вищою мірою.

З початку повномасштабного вторгнення Метінвест спрямував понад 6 млрд грн на допомогу державі, з них більш як 2,9 млрд грн. — на підтримку ЗСУ. Ми виробляємо сталеві укриття для військових, мінні трали, макети зброї та багато іншого, що потребують наші війська

Рафаель Лемкін

24 червня 1900 — 28 липня 1959

«Чому вбивство мільйона людей є меншим злочином, ніж убивство однієї особи?»

Рафаель Лемкін — польський та американський науковець-правник єврейського походження, визначений дослідник геноциду. Його ім'я стало відомим в Європі у 1933 році, коли, представляючи Польщу на конференції у Мадриді, він вперше запропонував вважати «варварські злочини» проти власних підданих порушенням міжнародного права.

Лемкін стверджував, що осіб, винних у таких злочинах, слід брати під арешт, незалежно від їхньої національності. Деякі визначні юристи Європи були зацікавлені, але більшість вбачала в цьому лише антигітлерівський підтекст.

Термін «геноцид», введений Лемкіном, увійшов у науковий обіг. Його виникнення пов'язане з тим, що злочини нацистів на окупованих територіях Європи виходили за межі того, що було відомо до цього в історії людства.

Лемкін опублікував термін «геноцид» у 1944 році у своїй праці «Влада Осі в окупованій Європі – аналіз уряду», де докладно розглянув наслідки нацистської окупації в Європі. Визначивши «геноцид» як знищення народу або етнічної групи, Лемкін вказав, що це не обов'язково означає негай-

не фізичне знищення, але передбачає координований план різних дій, спрямованих на знищення національних груп.

Будучи дорадником на Нюрнберзькому процесі 1945–1946, пропонував, але без успіху, звинуватити підсудних нацистів у вчиненні злочину геноциду. Завдяки його книзі та зусиллям 9 грудня 1948 Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй прийняла «Конвенцію про запобігання злочину геноциду та покарання за нього». У наступні роки лобював через представництва держав при ООН ратифікацію цієї Конвенції їхніми урядами та застосування її принципів у кримінальних кодексах їхніх держав.

Важливість ідей Рафаеля Лемкіна для української історичної й правової науки важко переоцінити – він прямо назвав злочини сталінського режиму проти української нації геноцидом; наголошував, що геноцид був учинений саме щодо української нації.

В українському геноциді Лемкін вбачає чотири складові:

знищення української інтелігенції — мозку нації; ліквідація церкви (Української автокефальної православної та Української греко-католицької) — «душі України»; Голодомор українського селянства — зберігача української культури, мови, традиції тощо; заселення України іноетнічними елементами для радикальної зміни складу населення.

«Геноцид не обов'язково означає негайне знищення нації, крім випадків, коли здійснюються масові вбивства всіх членів нації. Він, скоріше, означає скоординований план різних дій, спрямованих на знищення суттєвих основ життя національних груп з метою їхнього знищення. Метою такого плану буде розпад політичних і соціальних інститутів, культури, мови, національних почуттів, релігії та економічного існування національних груп, а також знищення особистої безпеки, свободи, здоров'я, гідності та навіть життя осіб, що належать до таких груп»

Рафаель Лемкін

Керуючий партнер
Адвокатського об'єднання «LexArg»

Світлана Трофимчук

Пані Світлано, ваш досвід адвоката з сімейного права вже перевищує двадцять років. Маєте можливість порівнювати, тож як вплинула війна на юридичну практику?

Минулого року виповнилося два десятиліття моєї професійній діяльності. Так, війна дуже серйозно вплинула на ситуацію у галузі. Події такого масштабу не можуть не позначитися на суспільних відносинах, а сім'я є головним осередком суспільства. Відповідно й перед нами, юристами, постали серйозні виклики.

Перше, з чим асоціюється сімейне право — це інститут шлюбу. Через повномасштабне вторгнення мільйони українців стали біженцями, сотні тисяч приєдналися до військ. Розлучень стало більше, чи не так?

Зростання кількості розлучень почалося ще у часи пандемії та продовжилось під час війни. Далеко не кожна сім'я проходить перевірку відстанню, але мова не тільки про це. Багато хто з моїх клієнтів запевняє, що не шукали нових відносин, просто попередні вичерпали себе, сім'я продовжувала існувати заради дітей та/або спільної власності.

- Війна навчила нас
- рішуче та швидко
- приймати рішення,
- цінувати свій час

Тож якщо людина відчуває, що щось більше не працює, — вона йде. При цьому важливо, щоб все відбувалося цивілізовано та були враховані інтереси дітей.

Відсоток судових справ щодо розлучень теж збільшується?

Не тільки. Дедалі більше юристів перекваліфікуються на фахівців з сімейного права. Двадцять років тому я була однією з перших в Україні, хто почав займатися цією практикою.

У ті часи сімейне право не приносило великого прибутку. Зростання кількості судових позовів про розірвання шлюбів змінило це.

- Лякає не конкуренція,
- а те, з чим приходять
- люди після звернень до
- інших юристів. Клієнтів
- ведуть хибним шляхом,
- затягуючи у тривалі
- процеси

Суди з розділу майна та встановлення місця проживання дітей тривають роками... Адвокати отримують гонорари.

Хоча можна було посадити сторони за стіл перемовин, працювати альтернативне рішення та підписати мирову угоду. Це на додаток до того, що будь-яка суперечка впливає на психологічний стан колишнього подружжя, навіть якщо вони особисто не

беруть участь у судових засіданнях. Не кажучи вже про дітей.

- Якщо говорити про
- статистику, кількість
- розлучень у 2023 році
- перевищила 2022-й
- на 30%.

Війна — беззаперечний тригер, що впливає на людські відносини. Але завжди є конкретні причини розпаду шлюбу. Хто зараз частіше подає на розлучення — він чи вона?

Частіше подає на розлучення жінка, але останніми роками помітно зростає кількість звернень з боку чоловіків. Ця тенденція пов'язана з війною та тривалим роздільним проживанням подружжя.

Чи не найбільше страждають через війну маленькі українці. Це на додаток до розлучення батьків. Що може порадити адвокат у контексті зменшення впливу ситуації на дітей?

Важливий момент, на якому я завжди наголошую у всіх сімейних спорах, особливо там, де є неповнолітні діти: домовитися завжди краще, ніж вести тривалу війну.

Один з кейсів у моїй практиці стосувався об'єкта нерухомості в Ірпені. Це був дуже коштовний дім, ми сперечалися тривалий

Завжди раджу клієнтам не мірятися амбіціями, а виходити з блага дітей. Замість того, щоб витратити гроші на їхній розвиток та освіту, ви витрачаєте на адвокатів, втрачаючи час та можливості

час в суді першої інстанції. На п'ятому році почалася війна, дім було зруйновано. Залишилася земля, але це вже не те, що вони могли продати та розділити гроші.

Траплялися у вашій практиці ситуації, коли один з батьків захищав своє право на спілкування з дитиною, яка опинилася за кордоном?

Це одне з найболючіших питань у період війни. Іноді мами їдуть з дітьми за кордон, коли шлюб вже фактично був на стадії розпаду, відносини з чоловіком натягнуті.

Коли жінка потрапляє у Євросоюз, подальші пошуки дитини дуже ускладнені. Ми з моїм клієнтом шукали його дочку протягом року та семи місяців. Був задіяний ресурс Міністерства юстиції, робилися запити у декілька країн. Дитину ми знайшли в Лондоні.

У Великобританії чоловіку надали безкоштовного адвоката, який підтримує його та супроводжує у місцевому суді. Вимоги сформовані таким чином, щоб батьку було забезпечено спілкування з донькою принаймні онлайн.

Я бачила, як ситуація впливала на нього, відбувалися страшні речі, адже людина не могла дізнатися, що сталося з його дитиною.

Розлучення — важкий крок. Набагато простіше одружитися. Але й тут стане у пригоді порада юриста. Наприклад, якщо пара вирішила укласти шлюбний договір. Оцініть ситуацію у цьому напрямі.

Здебільшого до адвоката звертаються, коли розлучаються. Укладання шлюбного договору — чи не єдиний випадок при створенні сім'ї, коли потрібна допомога професійного юриста.

Особисто мене практика шлюбного договору у нашій країні дуже тішить. За період війни я супроводила близько 30 таких угод. Вважаю це сучасним підходом до шлюбу. Це і є про любов! Якщо ми дійсно кохаємо один одного, давай тоді зафіксуємо на папері ті речі, які не будуть травмувати нас, якщо шлюб розпадеться.

Ми знаємо, що ви не поїхали з Києва у найстрашніші місяці війни, коли бойові дії точилися у передмістях столиці. Допомогали сусідам, знайомим і навіть незнайомим людям.

Пропозиції евакуюватися надходили з перших хвилин повномасштабного вторгнення. Навіть від людей, від яких не очікувала, чим була неймовірно здивована. Але я вирішила залишитися у рідному Києві. Відчувала, що може бути корисною тут.

Продовжувала працювати, війна лише внесла у робочий процес свої корективи. Багато допомагала у побутових питаннях тим, хто цього потребував. На власному авто доставляла продукти до закладів, які готували їжу для наших захисників.

Тисячі українців стали на захист України, у кожного є рідні. З якими проблемами звертаються до вас військові та члени їхніх сімей?

Військовослужбовцям у 90% випадків допомагаю pro bono, тобто безкоштовно. Це різні питання: стан здоров'я, супроводження у військкомати тощо. Але частіше звертаються рідні загиблих, діти, дружини, з питань отримання пенсії, додаткових пільг.

Які галузі права та адвокатської практики, на ваш погляд, активно розвиваються після закінчення війни? Чи можливо вже зараз прогнозувати це?

Очікую стрімкий розвиток судової практики з кримінального права, яка вже зараз набирає обертів. Тому я активно повертаюся до відповідної адвокатської діяльності. На мій погляд, слід очікувати впровадження змін до Кримінального кодексу та інших законів стосовно відповідальності чоловіків, які уникали призову, легально або нелегально виїхали за кордон.

Нещодавно у Києві відбулася художня виставка «Мистецтво як особлива місія», частина коштів від продажу картин з якої були спрямовані на допомогу ЗСУ. Ви виступили як куратор-співорганізатор цієї події, берете участь і у багатьох інших проектах

pro bono. Розкажіть про цю частину свого життя.

Багато років я активно підтримувала українських митців, беручи участь у проведенні численних виставок. «Мистецтво як особлива місія» — перша, яку ми організували з початку вторгнення. Назва не випадкова. Загальновідомо, що фарби та полотно є еквівалентом зброї для художника, який через картини проявляє біль та радість, привертає увагу світу до України, її боротьби та перемог. До того ж, як ви правильно зауважили, частина зборів від продажу картин була спрямована на допомогу спецпідрозділу «ОМЕГА» Національної Гвардії України, який захищає нас на фронті.

Знову ж таки, я маю кредит довіри у відповідних колах, і якщо адвокат Світлана Трофимчук говорить, що певний відсоток піде на допомогу війську — так і буде. Тому вже зараз надходять пропозиції від багатьох українських художників у проведенні виставок-продажів їхніх картин, з тим, щоб отримані гроші пішли на допомогу українській армії.

Після проведення заходу гості підходили до мене, щоб подякувати. Просили не зупинятися та продовжувати. Українські воїни захищають наше життя, наші спільні надбання. Немає більш високої мети, ніж допомагати їм у цьому! Але крім цієї благородної мети, мистецтво також допомогло відвідувачам виставки на деякий час відволіктися від суворих реалій сьогодення.

Які плани маєте, про що мрієте у професійній та благодійній діяльності? Що допомагає та надихає вас у складні часи, дозволяючи із впевненістю дивитися у майбутнє?

У планах — насичувати життя емоціями, подорожувати, не відкладати плани на завтра. Працювати. Допомогати ЗСУ. Мене завжди підтримували спорт та мистецтво. Займаюся тенісом, фітнесом, боксом, гольфом. Раз на тиждень обов'язково відвідую театр. Духовний та фізичний розвиток визначає те, як почуватися людина. В будь-яких обставинах, навіть в умовах війни, це допомагає уникати стресів та береже здоров'я.

Адвокат, керуючий партнер
Адвокатського об'єднання
ALERTES

Денис Терещенко

Збирання доказів для суду, а не для відеороликів у Інтернеті

Усі вже давно звикли до цікавих та яскравих відеосюжетів з викриттям різних діячів у різноманітних недоброочесних справах. У таких роликах дуже часто можна почути підслухані розмови та побачити підглянуті події, зафіксовані, очевидно, з використанням спеціальної техніки фахівцями своєї справи.

- Під час жвавого обговорення скандалів та обміну думками про фігурантів розслідувань майже ніколи не виникає питань до осіб, які зібрали інформацію та в подальшому всупереч закону передали її на широкий загал. Це начебто у порядку речей, так нібито і має бути

Звичайно, якщо мова йде про журналістські розслідування, в ході проведення яких журналісти здійснюють аудіо- та відеозаписи із застосуванням необхідних технічних засобів в межах чинного законодавства, то питання відповідають — мають право відповідно до ч. 1 ст. 25 Закону України «Про інформацію».

Разом з тим, коли стає зрозумілим, що в основу оприлюдненого «кіно» покладено матеріали оперативно-розшукових заходів або негласних (слідчих) розшукових дій, то тут вже потрібно надавати правову оцінку діям конкретних службових осіб, які допустили розголошення таємниці оперативно-розшукової діяльності або досудового розслідування, а не із захопленням слухати закадровий голос, який для широкої публіки коментує обставини досудового розслідування під трагічну або веселу музику.

Справа в тому, що за таке розголошення передбачена кримінальна відповідальність за цілком конкретною статтею 387 Кримінального кодексу України, про

яку правоохоронці пам'ятають лише тоді, коли попереджають сторону захисту про необхідність зберігати в таємниці відомості, що стали відомі з матеріалів кримінального провадження. А коли ці ж матеріали дивним чином опиняються на різних відкритих ресурсах у мережі Інтернет, то будь-яких наслідків ні для кого не настає. Наслідки настають лише для репутації осіб, які дискредитуються таким брудним чином до розгляду справи в суді.

Як ми бачимо на практиці, «зливи» можуть відбуватись через маловідомі або взагалі новостворені анонімні телеграм-канали тощо. Дійсно, у таких випадках складно встановити конкретних осіб, які незаконно оприлюднили таємну інформацію. Але ж перелік уповноважених службових осіб з числа правоохоронців, які мають доступ до конфіденційних матеріалів та могли передати їх в руки сторонніх осіб, — в кожному випадку достатньо зрозумілий та вичерпний.

Перевірка обставин незаконного розповсюдження таємної інформації має відбуватись в рамках кримінального провадження, розпочатого вже за фактом незаконного розголошення даних оперативно-розшукової діяльності або досудового розслідування. Потрібно насамперед встановлювати коло осіб, які несли відповідальність за збереження таємниці та не справились зі своїми обов'язками.

З'ясувати, чи були такі дії умисними або мала місце халатність, після чого вирішувати питання про притягнення винних осіб до заслуженої відповідальності.

Розуміючи та відчуваючи наслідки своїх дій, відповідальні правоохоронці з меншим ентузіазмом ділитимуться своїми «напрацюваннями» для викладання в мережу Інтернет.

Чому так відбувається? Причин може бути багато.

По-перше, тиск на суд з метою примушення до прийняття вигідного стороні обвинувачен-

ня рішення за слабкої правової позиції. Створюється соціальна напруга, обурені громадяни вимагають покарання будь-якою ціною. В таких умовах суддя, побоюючись осуду суспільства, вимушений закривати очі на неякісну роботу слідчих та приймає рішення, яке задовільнить громадськість, нехтуючи вимогами закону.

По-друге, розуміючи, що справа взагалі не має судової перспективи, переслідуючи мету хоч якось «насолити» незговірливому фігуранту розслідування, секретні матеріали «зливаються» в Інтернет.

По-третє, банальне замовлення (політичне, комерційне тощо), коли мета проведення заходів із самого початку — публічна дискредитація особи. Тут про допустимість доказів ніхто взагалі не переймається, головне — скандал та зіпсована репутація людини.

Чи повинна мати місце подібна практика та методи роботи правоохоронних органів у правовій державі, яку ми намагаємось розбудувати? Відповідь очевидна — ні.

Крім того, потрібно повертатись до розуміння та виконання прямих норм Конституції України, стаття 32 якої забороняє збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. А якими саме нормами закону регламентуються випадки розголошення матеріалів оперативно-розшукової діяльності та негласних слідчих (розшукових) дій для широкої публіки до розгляду справи в суді — велике відкрите питання.

І якщо ми вже намагаємось будувати правову державу, то потрібно повертатись до цивілізованих методів роботи правоохоронної системи, а не гратись у публічні розслідування, підміняючи ними справжню оперативну та слідчу роботу.

Адвокат,
керуючий партнер
Адвокатської фірми
«Пакс»

Станіслав Ліфлянчик

Факапи адвоката на шляху до успіху

Коли дивишся на успішну людину та на плоди її роботи, складається враження, що це історія блискавичного та дуже швидкого кар'єрного росту. Немов людина в одну прекрасну мить вирішила: «А тепер я займусь бізнесом!» — і далі все почало розвиватись за рівнесенькою шкалою вгору.

Таке ж враження складається, коли читаєш соціальні мережі чи сайти адвокатів. Читаєш і думаєш: як же їм вдається завжди виграти судові процеси, мати тільки цікаві та гучні справи і таких потужних клієнтів?

Насправді ж, їм ніяк це не вдається, і ніякої швидкої побудови кар'єри не існує в природі. Обов'язковою складовою будь-якого успіху є падіння, поразки, невдачі та факапи, що завжди супроводжуються стресами, розпачем, деморалізацією, занепадом і навіть депресіями. Однак той «успішний», на якого ви зараз дивитесь, в минулому справився зі всім цим, став досвідченішим, сильнішим та мудрішим, а тому і забрався так високо.

Ну а в соціальних мережах та на сайтах все завжди ідеалізують, бо пишуть там для клієнтів. Погодьтеся, не будете ж ви писати рекламу для клієнтів про свої поразки? Очевидно, ні. Звісно, демонструватимете лише ту сторону своєї роботи, де все вдалось.

Особисто я ніколи не сприймав свої падіння та поразки як трагедію. Бо трагедія — це те, що не залежало від мене, і те, що неможливо виправити. А якщо у мене в моїй справі щось не складається, то це означає, що я просто перейшов на новий рівень, на якому вже не вийде працювати так, як на минулому. Отже, потрібно зупинитись, озирнутись та придумати щось нове.

Свого часу, закінчивши університет, я розпочав шлях юриста в доволі великій адвокатській компанії. Довелось відразу з головою поринути у корпоративні та майнові спори, інвестиційні проекти, займатись захистом від рейдерства, а також від свавілля представників державних і місцевих органів, юридично супроводжувати будівництво, а також багато, дуже багато захищати інтереси

юридичних та фізичних осіб в судах. Я працював, як віл. Постійні відрядження, затримки на роботі до пізньої ночі, робота на вихідних... Я вбирав в себе знання та досвід, як губка, та поспішав стати адвокатом.

Пропрацювавши так п'ять років, я зрозумів, що амбіції вже «жмуть взуття», тож треба щось більше. Однак компанія мені вже нічого запропонувати не могла, тому я вирішив піти у «вільне плавання» та відкрити власну практику.

Це був 2012 рік, я вже був досвідченим, хоча доволі молодим юристом, а тому ні зв'язків, ні якихось особистих постійних клієнтів не мав. Тож вирішив, що буду братись за все підряд, а далі «якось буде».

Зараз я розумію, що найголовнішою моєю проблемою було не те, що я був дуже молодий, не мав клієнтів чи зв'язків. Головною проблемою було те, що я не мав радника... Ментора, до якого можна б було прислуховуватись, тягнутись, та який зміг би направити на вірний шлях. Я був сам, а тому помилок наробив дуже багато. Про них і хочу поговорити.

Перша моя помилка була в тому, що я вирішив братись за все підряд

Кредити, адміністративні правопорушення, сімейні відносини, корпоративні зміни, спадщина, договори, податки і багато іншого... Це призвело до того, що я не міг достатньою мірою приділити увагу якійсь певній галузі, а відтак впала якість послуг, виник величезний брак часу. Також не міг себе адекватно рекламувати, щоб достукатись саме до потрібної мені цільової аудиторії. Іншими словами, я був «професійний професіонал» у всьому та для всіх.

Маркетологи не дадуть мені збрехати, що на таке вкрай важко шукати клієнтів.

Тож вірним рішенням завжди буде — обрання двох-трьох напрямків у практиці, в яких ви зможете стати справжніми профі, чітко та потужно позиціонувати себе на ринку. А коли «станете на ноги» і почнете масштабування — от тоді і розширите профіль своєї діяльності.

Друга та, мабуть, найголовніша моя помилка, через яку я втратив багато часу та сил, була в тому, що я вважав: якщо встановити ціни нижче середніх, то буде в мене і клієнтів багато, і грошей.

Однак замість цього я отримав забагато роботи 24/7, гроші лише на витрати та око, що сіпалось. Хоча клієнтів дійсно було дуже багато, однак всі вони ледь окупали мої витрати на утримання офісу, придбання канцелярії, обслуговування техніки та проїзд, бо розмір гонорарів мав більш символічний характер, ніж відповідав потребам мого малого юридичного підприємства. Відсутність вільного часу призвела до того, що я не мав часового простору для «подумати над стратегією». Я просто працював, працював, працював, працював... І все.

Початок війни у 2014 році на деякий час зупинив всі процеси в країні, а також і мій маленький бізнес. Таким чином, за волею випадку, я отримав час для переоцінки того, що я роблю. Але думати потрібно було швидко, бо ні накопичень, ні перспектив я не мав.

Що я зробив? Дослідив ринок, підняв ціни до рівня «вище середніх», звужив коло послуг, зробив цільову рекламу та навіть почав відмовляти потенційним клієнтам у веденні справ, якщо це не було моєю спеціалізацією, або ж якщо я не бачив в них

Станом на зараз моїм найбільшим каналом є ТікТок, де я маю більше 140 000 підписників, що постійно приводить декілька клієнтів на місяць. Тож чи треба казати про користь від всього цього блогерства та розвитку особистого бренду?

Четверта помилка — вузьке коло спілкування

Працюючи в адвокатурі, я постійно взаємодіяв лише з колегами і тільки щодо робочих моментів. Немає сумніву, що всі вони прекрасні та професійні люди, однак клієнтів серед них знайти вкрай важко (хоча, бувало і таке). Тож в один прекрасний момент постала необхідність створити оточення, яке об'єднало би і менторів, і представників бізнесу всіх рівнів, і просто людей, що мають сімейні, майнові чи спадкові питання.

Шукати нові знайомства – це дуже важко та довго, тож я вирішив купити таке оточення, а тому просто вступив в один з найкрупніших бізнес-клубів. Виявилось, що там не тільки багато роботи для мене, а ще й цікаво та весело. Тож якими б класними ви не були адвокатами, не забувайте про розширення свого оточення.

Закінчуючи свою коротеньку розповідь про власні факапи, хочу сказати, що не знаю, які злетіти та падіння на мене чекають попереду, однак я точно знаю, що найголовніше – це не сприймати невдачу як трагедію. Невдача – це лише нагадування про те, що ти досяг піку, і на ньому, як раніше, вже не вийде. Тож вигадай щось нове. Ну і, звісно, не забувай насолоджуватись тими досягненнями, що ти вже зробив, бо інколи так буває, що наш шлях настільки заповнює все навкруги нас, що ми забуваємо про ту мить, в якій знаходимось.

позитивних для клієнта перспектив. І знаєте що? Через три-чотири місяці я отримав дуже крутий ефект: роботи стало втричі менше, а дохід збільшився в декілька разів!

Третя моя помилка – одне-єдине джерело надходження клієнтів

Перебуваючи з головою в роботі, я взагалі не приділяв уваги тому, звідки приходять нові клієнти. Працювало так зване «сарафанне радіо», мій номер телефону передавався з вуст в уста, тож окрім репутації більше нічого на мене не працювало. Наслідком цього було постійне просідання продажів. Іншими словами, клієнтів було то забагато, то взагалі не було. Особливо це відчувалось в кризові періоди 2014, 2020 та 2022 років.

А відповідь на питання «що я робити?» було на поверхні. Спра-

ва в тому, що я завжди любляв проводити час в соціальних мережах. Мені подобається створювати всілякі гострі теми для обговорення та коментувати якісь дописи, що відкликаються мені. Але це було моїм хобі. І тут мені прийшла в голову думка адаптувати все під юридичну тему. І я почав створювати у соцмережах дописи про свою практику, виграні справи, політичні та законотворчі новини тощо. Людям це сподобалось, вони почали знаходити там відповіді на свої запитання, а головне, вони побачили, що я є фахівцем, тож почали звертатись через соціальні мережі.

Далі це підхопили журналісти. Виявилось, що в ЗМІ доволі часто не вистачає конструктивних та професійних коментарів досвідчених юристів. Тож я став завсідником всіх місцевих каналів та деяких періодичних видань. Ця історія навіть привела мене в національний телепроект «Говорить вся країна», де я тепер є постійним експертом.

Невдача — це лише нагадування про те, що ти досяг піку, і на ньому, як раніше, вже не вийде. Тож вигадай щось нове

Моїм найбільшим каналом є ТікТок, де я маю більше 140 000 підписників, що постійно приводить декілька клієнтів на місяць

Ігор Фомін

«Антикорупційний блок»:

запитань більше, ніж відповідей

Активна багаторічна практика у кримінальних справах, бажаєш ти того чи ні, відправляє адвоката у створену за останні роки в Україні штучну систему у правосудді, що називає себе «антикорупційним блоком». Так звана антикорупційна гілка, «держава в державі».

За великим рахунком ми отримали Національне антикорупційне бюро, Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру, Вищий та апеляційний антикорупційні суди, які замкнені самі на собі у хворій на відсутність незалежності судовій владі України. От саме до них, і не тільки у мене, виникає багато запитань.

Основні з них: чи головна в цій конструкції судова влада, чи є вона незалежна, чи працює вона на народ України, з кого і для чого існує цей «антикорупційний блок»?

Якщо проаналізувати це «дев'ятирічне дитя», побудоване на догоду і за кошти наших партнерів, то виникає питання, чи дійсно ця гілка влади є реалізацією системи незалежного правосуддя.

З чого бажано почати аналіз? Певно, із розуміння того, що таке корупція. Як на мене, це коли людина отримує певний зиск, використавши своє місце в системі суспільної побудови, поза встановлених цим суспільством правил. Вигода може бути як матеріальна, так і не матеріальна.

У чому ж спрямовуюча сила «антикорупційного блоку»? Це — отримувачі грантів. Галасливі і безапеляційні. Вони за рахунок буржуазних романтиків отримали дармовий фінансовий та медіа ресурс. Вони, «червоні комісари» нашої незалежної України, знайшли і використали це благодатне середовище для стрімкої кар'єри й особистого збагачення. Ці «професійні борці з корупцією», використовуючи страх підпливливих жирком чиновників, їх бажання не стати об'єктом перевірки, публічного цькування, що призведе до втрати хлібного місця, а може і до колонії, — проторували собі шлях в усі структури управління державної влади України. Зверну увагу, що їх народ України у владу не обирав. Чим це використання

суспільної хвороби для власної вигоди відрізняється від корупції?

Благими намірами вибудувана дорога в пекло. Під гаслами «миру, рівності і братерства» вже нищили права мільйонів людей, крали їх коротке і сумне життя.

На мою думку, відродила цю хворобу епоха бізнесменів дико-го капіталізму — закостеніла, корумпована, складена з тих самих облич, що зійшли вгору по соціальній драбині на розподілі та перерозподілі державної і комунальної власності. Перебуваючи протягом десятиріч в політичній владі, вони спротивили народу України.

Обраний на хвилі бажання народу побачити нові обличчя, блискучий професійний актор і успішний медіа бізнесмен відчув миттєво відгукнувся на ці побажання. Народ чув його щирі слова про необхідність змінити країну на краще, подолати корупцію, провести технологічну революцію, припинити масове вбивство людей у багаторічному військовому конфлікті з росією.

Однак це дуже складно реалізувати, не маючи особистого досвіду державного управління. Популярність робить дуже успішною людину, але популізм легко може знищити державу. Припускаю, що ключовою помилкою новообраної влади стало рішення побачити і показати народу в усіх структурах «нові обличчя».

Не маючи власного досвіду державного управління, влада відмовився від використання досвіду професійних чиновників і дозволила сумнівним спеціалістам керувати всіма ділянками управління держави.

Законодавчі зміни

Почалося все з Верховної Ради. Створена на емоційній довірі до однієї людини парламентська республіка припинила своє існування. Друзі, знайомі, родичі, шофери, бухгалтери і менеджери середньої ланки склали безлику і безхарактерну більшість новообраного парламенту. Лідируючі інтелектуальні позиції в ній зайняли теоретики — викладачі інститутів і галасливі «борці з корупцією», які й стали поводи-

рями хибного шляху на дорозі змін. Замість детального аналізу недоліків, обрання шляху і обережної його реалізації — почалися негайні репресивні зміни законодавства та продавлення своїх ставлеників в систему.

Середньовічні доноси

Ніхто в незалежній Україні не був і не є позбавлений права звернутися із заявою про злочин. Обов'язок свідчити суду правду законодавчо підтримується кримінальною відповідальністю як за брехню, так і за недонесення про злочин. Однак людина цими кроками реалізує свою громадянську позицію відкрито і повинна мати мужність нести відповідальність за намагання використати цей шлях для особистого збагачення чи інших неправосудних цілей. Законодавчо відновлена практика таємних і відкритих доносів — гідка та аморальна.

Більш того, за такі доноси запропонована премія за рахунок жертви. Це при тому, що в той же час Рада адвокатів України не в змозі зареєструвати в ЄРДР свою заяву про злочин. Заяви про брехливі свідчення суду під присягою внести до того ж реєстру неможливо, лише через рішення суду. І вони взагалі не розслідуються, веляються і вмирають. Експерти взагалі не свідчать під присягою, а присяга суду — це два пустих слова в кримінальному процесі.

Якими ми бачимо своїх майбутніх громадян? Тихі, жадібні стукачі — замість мужніх і відкритих людей з принциповою позицією? Невже це наше майбутнє?

Безальтернативність покарання

Законом заборонили суддям, що постановляють вирок у корупційних злочинах, умовні строки покарання! Позбавили частину громадян України норм Кримінального кодексу, які дозволяли суду обрати справедливе з його погляду покарання!

Вбивцю можливо засудити умовно, в залежності від обставин скоєння злочину, а винного у корупційних злочинах — ні! Цінність людського життя за цією порочною логікою менш вагома, ніж

Висока, а не символічна зарплата чиновникам має створити конкуренцію для набору кращих, тестування при конкурсі повинно відбуватися без участі людей і комісій, використання поліграфу, електронний контроль за доходами і витратами, аналіз стану справ і недоліків — ось справжній шлях до перемоги над корупцією в суспільстві

хабар в тисячу гривень! Порушення прав людини на рівні закону! Безглузда жорстокість покарання без врахування конкретних обставин злочину!

В одній моїй справі прокурор у особистому спілкуванні сказав, що він не розуміє, як за обставин обвинувального акту він буде просити у суду мінімальний вирок у 8 років позбавлення волі. Наслідок цих рішень? Ризики для людини стали такі великі, що вона готова добровільно відмовитися від права на захист! Підозрюваний готовий визнати якийсь злочин і заплатити шалені гроші незрозумілого відшкодування, аби не сісти в тюрму.

Ще в одній моїй «антикорупційній справі» людина визнає себе винною в злочині, датованому 2011 роком, злочині, який вона не вчиняла, бо лише виконувала рішення колегіального органу. І «антикорупційний суддя» затверджує цю угоду про визнання винуватості. Чи потрібне народу України таке «правосуддя»?

Вигадати нові злочини

Складно зібрати факти і довести отримання незаконної винагороди за якісь дії чи бездіяльність чиновника. Ті, хто дає ці винагороди, часто не палають бажанням про це повідомляти правоохоронцям. Отримують їх також не в юрбі свідків чи на кредитну картку.

І ось ініціативний «антикорупційний блок» для полегшення життя НАБУ і САП придумує «зловживання впливом». Що це таке? Такий собі недоведений

хабар. Можливо приліпити кому завгодно. В цій конструкції закладено полегшення життя обвинуваченню і розширення кола осіб для кримінального переслідування, законодавчі маніпуляції з розумінням посадового злочину.

Не треба надмірно напружувати мозок, щоб зрозуміти, що посадовий злочин може вчинити особа, яка займає якусь посаду. А що робити, як не займає посади? Наприклад, депутат, що не отримує ніякої винагороди, не перебуває в штаті та лише виконує представницькі функції у владі. Наприклад, обраний місцевою громадою.

І ось у кримінальному законі з'явився новий термін — «службова особа». Що це таке, кому і де вона служить без посади?! Напружує свою юридичну думку Верховний суд, намагаючись якимось чином причесати цю історію. «Тимчасово отримує розпорядчі повноваження» — як це зрозуміти, це тимчасовий чиновник за дорученням? Чи представницький орган перестав бути представницьким? Чи депутати більше не приймають рішення шляхом голосування? Чи не існує політичної відповідальності, гарантій при прийнятті навіть помилкових рішень?

Активний психологічний тиск на суспільство і судову владу

Майже всі кримінальні провадження, які стосуються публічно значимих осіб, політиків чи біз-

несменів, активно супроводжуються піар-кампанією НАБУ, як самостійно, так і в активній змові з іншими представниками «антикорупційного блоку».

- В медіа просторі
- України одночасно
- із затриманням чи
- просто повідомленням
- про підозру людини
- активно створюється
- ілюзія доведеного
- злочину
- і знешкодженого
- злочинця

Презумпція невинуватості в Україні відкрито переродилась у презумпцію винуватості. В подальшому відбувається арешт і якесь нездорове вимагання грошей під заставу. Відповідно до закону застава є забезпеченням обов'язку підозрюваного з'явитись на виклик детектива чи суду та виконувати покладені на нього обов'язки. Все!

Однак, щоб не сидіти під час досудового розслідування в тюрмі і мати можливість нормально захищати свої права, з підозрюваних витискаються шалені гроші.

Сотні мільйонів гривень вже нікого не дивують, а в одній з моїх справ обвинувачення вимагало заставу в мільярд гривень. Це при тому, що стосовно цієї ж людини в іншій справі вже існувала застава в 130 мільйонів. Все це подається народу як досягнення в антикорупційній боротьбі.

Якщо мати на увазі, що судді до антикорупційного суду обирались не здійснювати правосуддя, а боротись з корупцією, витримати такий тиск здатні лише одиниці.

Стосовно тих небагатьох суддів, що намагаються зберегти хоч якусь незалежність, відбувається прямий і жорстокий тиск.

В моїй справі, що тягнеться багато років, детектив реєстрував кримінальне провадження стосовно судді адміністративного суду, який постановив неугодне йому рішення, в подальшому заявив відвід слідчому судді антикорупційного суду, посилюючись на його рішення, і цей відвід був задоволений!

Посилаючись на позицію судді при постановленні рішення, керівник САП звернувся до Вищої ради правосуддя з метою притягнення його до дисциплінарної відповідальності.

В цій же справі детектив, звернувшись до підозрюваного, який знаходився під вартою, назвав суд театром, який нічого не вирішує. Найстрашніше, що у багатьох випадках так воно і є. Для органу розслідування спеціально створена окрема прокуратура, і для них же спеціальні суди!

Все зроблено всупереч правовій системі. Не детектив збирає докази для прокурора, який в подальшому в конкурентному процесі має довести винуватість особі суду, а суди створені для обслуговування НАБУ і стали частиною не правосуддя, а «антикорупційного блоку».

Результати

Чи стала меншою топ-корупція в Україні за ці роки? Моя думка — ні.

- Розслідуються
- справи, починаючи
- з 2007 року,
- а в пресі читаємо
- про відмови від
- розслідування
- глобальних розкрадань
- майна під час війни

СТОЇМО НА ЗАХИСТІ ВАШИХ ПРАВ

+380 44 337 02 95

fomin.partners@gmail.com

САП стала окремою юридичною особою. І що від того громадянам України, на кошти яких вся ця армія утримується?

Репресії ніколи не перемагали злочинність. Колись відрубали руки і голови викрадачам-чиновникам, заживо знімали шкуру з нечистих на руку суддів, але використання влади для особистого збагачення продовжувалося і далі.

Ми бачимо успіхи влади в напрямках, де вона впроваджує в наші соціальні відносини нові технології. Камери на поліціантах, відносини між замовником послуг і чиновником через інтернет, особисті електронні кабінети, безготівкові розрахунки та ще багато чого гарного і ефективного

в боротьбі зі злочинами з'явилося в останні роки.

Щодо судової гілки влади, то її ключовим завданням є захист прав людини, як спільних, так і особистих. Суддя проголошує своє рішення ім'ям України, а не «антикорупційного блоку», НАБУ чи САП.

Діяльність цього відомчого конгломерату, як на мене, має бути негайно припинена, а побудований спеціалізований кримінальний суд України, де кожна людина, яка потерпіла від злочину і яка підозрюється у його скоєнні, буде мати шанс отримати справедливе судове рішення. Думаю, це буде справжня судова реформа.

Адвокат,
кандидат юридичних наук,
керуючий Адвокатського
бюро «Анни Даніель»

Анна Даніель

Бронювання адвокатів. Чому держава виступає проти?

Кожен має право на професійну правничу допомогу — вказано у ст. 59 Конституції України. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав.

Згідно із вимогами ст. 131-2 Конституції України (1) для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура. Незалежність адвокатури гарантується.

Засади організації та діяльності адвокатури, здійснення адвокатської діяльності в Україні визначаються законом. Виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (2) адвокат — фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені цим Законом.

Адвокатська діяльність — незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги клієнту.

В цьому контексті доречно навести думку кандидата юридичних наук, доцента кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Вільчик Т.Б.: «Зафіксувавши в статті 59 Конституції України волю народу, гарантувавши кожному право на отримання правової допомоги, прийнявши Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяль-

ність», держава істотно розширила офіційне визнання сфери дії адвокатури та її вихід за рамки судової системи, підвищивши соціальний статус у суспільстві, визнавши її інститутом» (6).

У статті під назвою «Адвокатура та судова влада: характер взаємовідносин», розміщеній у Часописі Академії адвокатури України, том 7 № 4 (25) 2014 року, на сторінці 19, автор зазначила: «Місце адвокатури в суспільстві визначається через взаємодію адвокатури та держави. Перш за все воно обумовлено тим, що з одного боку, адвокат може виступати захисником посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування, представляти їх інтереси в судочинстві, а з іншого боку — адвокатура може виступати і захисником інтересів як окремої людини, так і громадянського суспільства. Одночасно інститут адвокатури є невід’ємною частиною судової системи, яка може бути створена лише за наявності дійсно незалежної адвокатури» (6, с.19).

Після введення правового режиму воєнного стану правова система України працює за правилами воєнного часу. Багато адвокатів взяли до рук зброю і захищають Україну. Чимало колег загинули у зоні бойових дій...

Ради адвокатів регіонів надають гуманітарну та правову допомогу внутрішнім переселенцям, адвокати працюють Pro bono, надаючи правничу допомогу громадянам. При Національній асоціації адвокатів України створено Центр координації добровільної правової допомоги військовослужбовцям. Опікунська рада НААУ систематично працює над розглядом заяв від адвокатів,

постраждалих від війни, та розподілом матеріальної допомоги, надісланої міжнародними організаціями.

Адвокатська спільнота України докладає максимальних зусиль для збереження цінностей верховенства права, незважаючи на складні обставини, продиктовані повномасштабною збройною агресією РФ проти України.

Організація і порядок бронювання військовозобов’язаних визначений ст. 25 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» (3).

У ч.1 ст. 25 вказаного Закону визначено, що бронюванню підлягають військовозобов’язані, які працюють:

1) в органах державної влади, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, у разі якщо це необхідно для забезпечення функціонування зазначених органів;

2) на підприємствах, в установах і організаціях, яким встановлено мобілізаційні завдання (замовлення), у разі якщо це необхідно для виконання встановлених мобілізаційних завдань (замовлень);

3) на підприємствах, в установах і організаціях, які здійснюють виробництво товарів, виконання робіт і надання послуг, необхідних для забезпечення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань;

4) на підприємствах, в установах і організаціях, які є критично важливими для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період. Критерії та порядок, за якими здійснюється

Адвокат, доктор юридичних наук,
доцент, власник «АБ Якова Вороніна»,
засновник «стягниБорг»

Яків Воронін

Пане Якове, Ви створили «стягниБорг» — спеціально-го чат-бота, який автоматизує процес стягнення боргів. Як виникла ідея такої інновації?

Ідея створити чат-бота «стягниБорг» виникла після численних запитів клієнтів щодо оперативного стягнення невеликих сум заборгованості без значних витрат на адвокатські послуги. Я шукав спосіб, як мінімізувати витрати клієнтів на юридичні послуги та одночасно збільшити ефективність нашої роботи, звільнивши час своєї команди адвокатів для більш складних і творчих задач.

Чат-бот «стягниБорг» дозволив оптимізувати процес стягнення боргів і масштабувати його, переклавши всю рутинну роботу на автоматизовану систему. Тепер наші клієнти можуть швидко і безкоштовно отримати судовий наказ, провівши всього кілька хвилин у розмові з ботом.

Розкажіть, як працює така система? Бот сам збирає всю необхідну інформацію та формує потрібні документи?

Саме так. Ми намагались зробити процес інтуїтивно зрозумілим та зручним для користувача, щоб він відразу мав повну картину, як відбувається процес та що потрібно, щоб швидко повернути свої кошти.

Наразі все, що потрібно зробити — це поспілкуватись з нашим ботом приблизно 5 хвилин. Під час діалогу бот задає серію простих запитань, щоб зібрати всі ключові деталі: ким є боржник, яка сума боргу, коли саме виникла заборгованість. На основі отриманих від користувача відповідей «стягниБорг» автоматично генерує заяву про видачу судового наказу у належній юридичній формі.

«стягниБорг» формує пакет-документів. Хто далі подає їх до суду та супроводжує справу?

Тут необхідно пояснити, що «стягниБорг» передбачає два тарифних плани: «Дій самостійно» та «Без турбот».

«Дій самостійно» — безкоштовний, в цьому варіанті бот збирає початкову інформацію від клієнта та генерує заяву про видачу судового наказу. Після цього ми надаємо детальну покрокову інструкцію, як користувачеві самому подати ці документи до потрібного суду та без додаткових витрат розпочати процес стягнення боргів.

- Для тих, хто обирає платний тариф «Без турбот», все буде ще простішим — наша команда адвокатів бере на себе всю роботу: перевіряє документи, подає їх до суду та повністю супроводжує процес судового розгляду

«Без турбот» наразі коштує символічних грошей, якщо порівняти із вартістю аналогічної послуги на юридичному ринку, та є більш вигідним варіантом.

До того ж, клієнт після початкового спілкування з ботом майже не залучений у подальший процес, йому лишається читати повідомлення бота про зміну статусу справи включно до отримання судового наказу та набрання ним законної сили.

СТЯГНИ Борг БОТ

Скільки часу займає цей процес?

- Після подачі документів суд за законом зобов'язаний видати судовий наказ протягом 5 днів

Тариф на строки, до речі, зовсім не впливає. Щоправда, адвокати зможуть швидше підготувати документи для направлення їх до суду.

Після того, як судовий наказ буде виданий, для його набрання чинності потрібно буде зачекати ще 15 днів. Це визначений законом строк, протягом якого боржник може оскаржити судовий наказ.

Якщо боржник цього не робить — наказ набирає законної сили й може бути використаний для стягнення заборгованості.

Наша задача розказати клієнтам про те, що існує особлива прискорена процедура стягнення заборгованості — наказне провадження, в межах якого можна реально швидко отримати фі-

Наша мета полягає в тому, щоб зробити процес стягнення боргів простим і доступним для усіх громадян та бізнесів

Судовий наказ — це ключовий елемент, адже процедура видачі судового наказу за законом є набагато простішою і має чимало переваг перед звичайним позовним провадженням.

Це, по-перше, дешевше — за подачу заяви про видачу судового наказу необхідно сплатити судовий збір всього в 302,8 грн.

По-друге, відсутність повноцінного судового розгляду спору істотно скорочуються строки. Рішення про видачу наказу приймається без проведення судового засідання та участі сторін.

До того ж, якщо казати про успішність, то за статистикою, понад 86% заяв про видачу наказів задовольняються судами.

- При наявності належного пакету документів процедура отримання судового наказу вкрай ефективна і має високі шанси на успіх

Це дозволяє нашому чат-боту максимально спростити процес стягнення боргів, уникнувши складної юридичної тяганини. Клієнт отримує результат швидко і з мінімумом зусиль.

Щоб отримати судовий наказ за прискореною процедурою, закон встановлює якийсь ліміт суми боргу?

Відповідно до чинного законодавства, судовий наказ може бути виданий, лише якщо сума вимоги не перевищує 100 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Зараз це 302 800 гривень, ця сума постійно зростає.

Якщо сума вимог перевищує цю «межу», у такому разі цей борг вже не можна стягнути за механізмом судового наказу — тут доведеться застосовувати традиційну процедуру позовного провадження. З чим ми, до речі, теж допомагаємо.

Чат-бот сам готує заяву про видачу судового наказу?

Так, «стягниБорг» автоматично формує документ згідно з вимогами закону.

На основі відповідей користувача бот створить вступну частину, обґрунтує вимоги, викладе обставини справи та вкаже фактичні докази.

Також автоматично формується підсумкова вимога з конкретною сумою боргу та додатки до заяви — копії договорів, актів, рахунків.

Чат-бот автоматично створює документ, який відповідає вимогам для подання його до суду, проте ми все ж рекомендуємо додатково перевірити такі документи перед самостійним поданням. У платній версії цю перевірку можуть виконати наші адвокати. Водночас, у версії 2.0 ми плануємо автоматизувати цей процес та повністю відмовитися від необхідності залучення адвоката. Зараз ми працюємо над пошуком технічних можливостей та інструментів для цього.

Як почати працювати із системою?

«стягниБорг» працює на платформі месенджеру Телеграм, тому необхідно лише мати Телеграм в своєму телефоні. Згодом плануємо додати інші месенджери та створити окремі веб-сурси, щоб не бути прив'язаними до будь-якої конкретної платформи.

- Перейти до бота можна за посиланням з сайту stagniborg.ua або просто написавши в телеграм-пошуку «стягниБорг» — ви його відразу побачите

При цьому ми окремо пишемося нашим доменним іменем, яке, як бачите, пишеться українською мовою, а не латиницею.

Після старту вам потрібно відповісти на декілька простих запитань, які ставитиме чат-бот, та надати деталі про борг, суму, контрагентів та інші вихідні дані.

Розробляючи діалоги, ми ставили собі за мету, щоб він нативно нагадував вам спілкування

з кращим другом або подругою. Без зайвих запитань, легко і весело.

Які шанси повернути свої кошти таким чином?

За офіційною статистикою господарських судів України, близько 86% заяв про видачу судових наказів про стягнення боргів задовольняються. Це дуже високий показник. Більшість проблем, як показує практика, виникає з формальних підстав — у випадках неправильного заповнення заяви або недотримання інших вимог. Зі «стягниБоргом» ця проблема ефективно вирішується.

Що взагалі можна стягнути за допомогою чат-бота?

«СтягниБорг» допоможе повернути борги, наприклад, за невиконані позикові зобов'язання, несплачені товари, послуги та оренду. Фактично, за будь-якими невиконаними зобов'язаннями.

Основні вимоги — це наявність договору між сторонами, документальне підтвердження заборгованості та відсутність спору між сторонами. Тоді механізм судового наказу спрацює максимально ефективно.

Хто може скористатися послугами «СтягниБорг»?

Наш бот можуть використовувати фізичні особи, ФОПи та юридичні особи. Таки чином, «стягниБорг» всім допоможе отримати належне.

Чи працюють юристи та адвокати із сервісом, адже це значно полегшує роботу?

Безумовно, юристи та адвокати можуть використовувати «стягниБорг» у своїй діяльності.

Сервіс, по-перше, дозволяє юристам оптимізувати витрати часу та інших ресурсів на підготовку документів для стягнення боргів. Адвокати можуть обслуговувати набагато більше клієнтів одночасно.

По-друге, «стягниБорг» забезпечує суворе дотримання юридичних норм та формальностей, зводячи до мінімуму ризик помилок в оформленні документації.

Для складніших випадків чи спірних ситуацій завжди буде

потреба у залученні адвокатів. Але «стягниБорг» може стати чудовим помічником для оптимізації та автоматизації рутинних процесів зі стягнення боргів.

Скільки доведеться заплатити за використання чат-бота?

У нас було завдання — зробити чат-бот максимально прозорим та зрозумілим, тому його використання цілком безкоштовне. Ми не вимагаємо оплати за генерацію заяв, будь-яких прихованих платежів у нас теж немає.

Користувач може делегувати нашим адвокатам всі юридичні дії, які слід зробити після автоматичної генерації заяви про видачу судового наказу і які поки що нами не автоматизовані: подання заяви до суду, сплата судового збору, отримання судового наказу та контроль справи включно до набрання судовим наказом законної сили.

- Вартість всіх дій після генерації безкоштовної заяви про отримання судового наказу складає 1999 грн, при цьому в цю суму ми вже включили судовий збір

Але, знову ж таки, ми це не нав'язуємо — це тільки одна з можливих опцій, яка доступна тим, у кого є бажання нею скористатись.

Як плануєте розвивати «СтягниБорг»?

Окрім майбутніх планів розвитку, про які я вже розповів, плануємо розширяти кількість платформ, на яких доступний «стягниБорг», перші на черзі — WhatsApp, Viber.

Крім того, для зручності користувачів працюємо над можливістю залучити до генерації та перевірки документів у безкоштовній версії бота штучний інтелект — це має ще більш спростити процес.

Ще один невеличкий спойлер — плануємо інтегрувати Дія. Підпис, що також зробить користування ботом більш ефективним.

нальний виконавчий документ. Окрім цього, ми максимально спростили для користувачів бота сам процес отримання судового наказу.

До речі, для середнього бізнесу майже всі категорії справ підпадають під категорію наказного провадження. А отже,

«стягниБорг» — перший і єдиний автоматизований в Україні спосіб максимально швидко отримати свої гроші, стягнувши їх з недобросовісного контрагента.

Ви використовуєте механізм отримання судового наказу. Так простіше працювати з боргами?

Тетяна Даниленко

Пані Тетяно, які Ви можете виділити особливості роботи адвоката в умовах воєнного стану?

З початком війни в Україні стрімкими темпами приймаються закони та зміни до них, які регулюють ключові сфери життя, наприклад: трудові правовідносини; ввезення гуманітарної допомоги; отримання різних видів компенсацій за втрати внаслідок воєнних дій; правила перетину кордону; реєстрація актів цивільного стану; захист внутрішньо переміщених осіб тощо.

Тому слід постійно вивчати законодавство, орієнтуватися в змінах, слідкувати за ними, щоб надавати саме актуальну правову інформацію. Звісно, це потребує певного часу та зосередженості адвоката. Але, як виявилось, це не є складним, у порівнянні із емоційною напругою, яку слід опанувати при роботі з людьми, що звертаються за юридичною допомогою та переживають власне горе. Тому, незважаючи на складну ситуацію в країні та настрої, які наразі панують серед українців, доводиться бути адаптивним та пристосовуватися до змін умов праці.

Нещодавно Ви очолили комітет ААУ з нерухомості та будівництва. Як часто практикуєте у справах, пов'язаних із питаннями нерухомості?

Питання нерухомості тісно пов'язані і з життям кожної людини, і з діяльністю кожного бізнесу. Нерухомість є фундаментальною основою права власності та за будь-яких обставин є найбільш затребуваним активом. Саме цим обумовлюється і провідна роль ринку нерухомості в економічній системі сучасного суспільства. Що стосується юридичного ринку, то практично кожний юрист-практик, незалежно від галузі, в якій він спеціалізується, стикався із правозастосуванням в системі обігу нерухомості. Адвокатське

бюро, яке я очолюю, звичайно, дотичне до вирішення актуальних проблем, що є на часі у даній практиці.

Як війна вплинула на ринок нерухомості?

Загалом, війна значно погіршила ситуацію. На зміну «ковідним» обмеженням ми отримали особливості, пов'язані із початком повномасштабної війни, введенням воєнного стану. Втрата роботи багатьма нашими громадянами, ризик пошкодження житла внаслідок ворожих дій, а у великої кількості населення — повне або часткове знищення житла та іншого майна, повне зупинення будівництва низки об'єктів, обмеження роботи Державного реєстру речових прав на нерухоме майно...

- За статистикою
- показники руйнування
- нерухомості
- в Україні більші, ніж
- кількість всього житла,
- що було введено
- в експлуатацію
- протягом останніх
- років

У перші дні війни в Україні доступ до всіх реєстрів, включаючи ДРРП, було заблоковано. Природно, що за цих умов ринок нерухомості тимчасово зупинявся.

Чи радили б інвестувати в нерухомість умовах війни?

Немає однозначної відповіді, чи варто купувати нерухомість у країні, в якій іде війна. Все це — велика відповідальність і в мирний час. Оскільки економіка нашої держави на даний час перебуває у досить невизначеному стані, купівля-продаж нерухомості наразі є достатньо ризикованим процесом. Купуючи нерухомість в Україні, варто дуже

ретельно обирати безпечний регіон, надійного забудовника, чітко прораховувати можливий дохід, попит на оренду цього житла та всі ризики.

На які акценти варто першочергово звернути увагу в legal due diligence нерухомості?

Проведення правового аудиту (legal due diligence) є актуальним при придбанні об'єкта нерухомості або прав на нього з метою мінімізації ризиків, які потенційно можуть виникнути під час здійснення господарської діяльності новим власником об'єкта нерухомості або прав на нього. Глибоко розуміючи дозвільні процедури, можна виявити можливі порушення при їх отриманні. Таке рішення має великий попит на українському ринку нерухомості у свідомого бізнесу. При перевірці першочергова увага приділяється аналізу: правовстановлюючих документів; земельної ділянки, на якій розташований об'єкт нерухомості; технічному стану об'єкта нерухомості та режиму використання. Такий підхід є виправданим, адже мінімізує не лише фінансові, але й репутаційні ризики потенційного інвестора.

Що треба знати про страхування житла під час війни? Чи є у цьому сенс, що радите своїм клієнтам?

Надзвичайно актуальним є питання, як забезпечити себе від «прильотів» під час війни та не залишитись без компенсації у разі знищення або пошкодження майна. Клієнти активніше стали вивчати ринок страхування та часто звертаються за роз'ясненнями з приводу умов договору страхування власного житла.

Перше і основне, на що радимо звернути увагу, — ретельно ознайомитись з умовами договору та перевірити, чи вказано у ньому, що воєнні дії, які спричинили пошкодження, є страховим випадком. Якщо такого

застереження у договорі немає, то страхова компанія не зобов'язана здійснювати виплати у разі пошкодження житла, що спричинені війною, та може посилатись на форс-мажорні обставини як на підставу відмови.

Друге — компенсація за знищене або пошкоджене майно виплачується не повністю. Як правило, це лише певний відсоток, який визначає страховик в умовах договору. Також слід звернути увагу на суму франшизи, що визначає частку у витратах на відновлення пошкодженого житла, яку доведеться оплатити самостійно.

Тому перед укладенням угоди радимо дослідити ринок послуг, переконатись, що страхова компанія має високий рівень виплат. Не зайвим буде попередньо проконсультуватись із адвокатом на предмет умов договору, щоб повною мірою впевнитись в розумінні його змісту. Все це забезпечить від можливих негативних наслідків.

Сьогодні активно працює держпрограма доступного кредитування «ЄОселя». Які труднощі найчастіше виникають при оформленні таких кредитів?

Підставою для відмови у видачі таких кредитів, здебільшого, є нездатність клієнтів довести свою платоспроможність, а також наявність негативної кредитної історії. Навіть пільговим категоріям складно довести свою спроможність оплачувати позику.

На Вашу думку, який наразі стан будівельної галузі? Що може вивести її на новий рівень?

Житлове будівництво є найважливішим індикатором, що відображає поточний стан та проблеми економіки країни в цілому. Наразі спостерігається тенденція стагнації його потужності за основними показниками. Проблема житлового будівництва посилюється тим, що поряд зі зменшенням об'ємів будівництва житла в Україні, зокрема нового,

підвищується кількість тих, хто потребує власного житла, завдяки зростанню кількості внутрішньо-переміщених осіб. Допоки будуть тривати постійні обстріли та руйнування по всій території України, ймовірніше, різкого поліпшення темпів розбудови не спостерігатимемо.

Чи звертаються до Вас по допомогу переселенці чи тимчасово переміщенні громадяни, яким держава не допомогла?

Звичайно, звертаються, в столиці наразі чимала кількість переселенців, адже люди переважно намагаються залишитись в містах, аніж у селах. Переважно це обумовлено наявністю більш комфортних умов для проживання, медичного обслуговування, влаштування дітей у заклади освіти, тощо, також важливим чинником є більша ймовірність працевлаштування. Оскільки деякі громадяни приїхали навіть без документів (трудових книжок, правовстановлюючих документів, свідоцтв, виданих органами РАЦС, тощо), то вони стикаються із низкою юридичних труднощів у відновленні цих документів або їх отриманні. Багато є невіршених питань щодо спадкування, адже внаслідок воєнних дій значно збільшилась смертність, особливо на тимчасово окупованих територіях нашої держави. Люди потребують допомоги у питаннях забезпеченням житлом, різноманітними виплатами тощо.

Що спонукає до праці під час війни, звідки берете професійне натхнення?

Найважливіша мотивація — допомога людям, які опинились в скрутній ситуації. Ми всі, безперечно, живемо у історичний для нашої держави час, коли українці виборюють не тільки своє право на життя та свободу, але і вражають світ своєю єдністю, силою духу та незламністю. Переконана, що саме зараз, об'єднавши інтелектуальний потенціал та концентруючи свою професійну увагу, юристи, науковці та практики, в межах своєї компетенції, можуть допомогти нашим співвітчизникам подолати жахливі наслідки війни. Внесок кожного є цінним, тому продовжуємо працювати з вірою у світле та незалежне майбутнє нашої України.

Найважливіша мотивація — допомога людям, які опинились в скрутній ситуації

Директорка та засновниця
ЮК «Інколанс», керуюча
АБ «Ольги Драчевської»,
к.ю.н., радниця з юридичних питань
першого віце-президента ТПП України,
бізнес-медіаторка,
телевізійна експертка

Ольга Драчевська

Адміністративна процедура: шлях до прозорості та правосуддя

З набранням чинності євроінтеграційного Закону України «Про адміністративну процедуру» (далі за текстом – Закон № 2073-IX[1]) Україна розпочала черговий етап розвитку адміністративної справедливості в державі.

Цей Закон є своєрідним ковтком свіжого повітря для суспільства, оскільки відкриває двері до нової ери взаємодії між державою, місцевими органами влади та громадянами, наділяючи їх рівними правами та можливостями на кожному кроці адміністративного процесу.

Фактично Закон № 2073-IX змінює «правила гри», впроваджуючи змагальність, що дозволяє кожній стороні висловити свої доводи та аргументи ще до ухвалення рішення. На мою думку, це інноваційний крок, який дає реальну можливість приватним особам безпосередньо брати участь в процесі щодо розв'язання адміністративних питань, які їх стосуються.

Нагадаю, що до ухвалення Закону загальної адміністративної процедури (далі за текстом – АП) в Україні не існувало. Усі сфери взаємодії держави з громадянами та бізнесом регулювались різними спеціальними законами, постановами, інструкціями тощо, що призвело до чисельних прогалин, неузгодженостей та різних підходів між різними нормативними актами.

В ст. 2 Закону[2] зазначено, що адміністративна процедура — це визначений законом порядок розгляду та вирішення справи. АП завершується прийняттям адміністративного акта та у визначених випадках його виконанням.

Тут варто зазначити, що однією з важливих особливостей нового

Закону є його застосування в широкому спектрі сфер, починаючи від контролю та нагляду за господарською діяльністю, і закінчуючи наданням адміністративних послуг.

Як розпочати адміністративне провадження?

Відповідно до ст. 36 Закону[3] адміністративне провадження може розпочатись із подання заяви особою або з ініціативи адміністративного органу. Перший варіант застосовують при наданні адміністративних послуг, а другий — в інспекційній діяльності.

Закон передбачає три підстави для початку адміністративного провадження за ініціативою органу:

- виконання органом своїх законних повноважень;
- подія, яку закон визначає підставою для прийняття акта;
- порушення права чи законного інтересу особи.

Особа має право в порядку, встановленому цим Законом, подати до адміністративного органу заяву з вимогою прийняти адміністративний акт з метою забезпечення реалізації її права, свободи або законного інтересу, виконання нею визначеного законом обов'язку, якщо вважає, що розгляд і виконання такої вимоги належить до компетенції адміністративного органу.

Відповідна заява може бути подана однією особою (індивідуальна заява) або групою осіб (колективна заява). Заява подається в усній або письмовій формі.

Зверніть увагу, що письмова заява може подаватися як

в паперовому вигляді, так і в електронному. Подати заяву до компетентного органу можна особисто, через публічні е-портали, ЦНАП та інших уповноважених законом суб'єктів. Заяву необхідно зареєструвати у день надходження, а на вимогу заявника — письмово підтвердити реєстрацію. Тобто відмова у реєстрації заяви не допускається.

Слід зазначити, що в частині другій ст. 1 Закону[4] наведено ряд відносин на які не розповсюджується його дія, зокрема на: національну безпеку та оборону, громадянство, притулок, державні нагороди, помилування; прийняття нормативних актів; пропозиції, рекомендації громадян; оскарження процедур публічних закупівель.

Хто може бути учасником адміністративного провадження?

Ст. 27 Закону № 2073-IX[5] визначено, що учасником адміністративного провадження є:

- особа, питання про право, свободу чи законний інтерес або обов'язок якої вирішується в адміністративному акті (адресат), у тому числі:

- особа, яка з метою забезпечення реалізації свого права, свободи чи законного інтересу або виконання нею визначеного законом обов'язку звертається до адміністративного органу із заявою про прийняття адміністративного акта (заявник);

- особа, стосовно якої адміністративний орган ініціював адміністративне провадження;

- особа, яка з метою захисту свого права, свободи чи законного інтересу звертається до адміністративного органу із скаргою (скаржник);

- інша особа, на право, свободу чи законний інтерес якої негативно впливає або може вплинути адміністративний акт (заінтересована особа).

Серед іншого, ст. 29 Закону[6] передбачає можливість адміністративного органу за клопотанням учасника адміністративного провадження або з власної ініціативи, а також у випадках, передбачених законом, — залучити до участі в адміністративному провадженні особу, яка сприяє розгляду справи та участь якої необхідна для розгляду справи, а саме:

- свідка;
- експерта;
- спеціаліста;
- перекладача.

Які строки передбачено для розгляду адміністративних справ?

Ст. 34 Закону[7] визначено, що строк розгляду справи за заявою та перегляду справи за скаргою не повинен перевищувати тридцять календарних днів.

Якщо у справі проводиться слухання, то цей строк складає до сорока п'яти календарних днів. За рішенням адміністративного органу вищезазначені строки можуть бути одноразово продовжені, але не більше як на п'ятнадцять календарних днів.

Звертаю увагу, що строки вирішення конкретних категорій справ, як правило, визначено у спеціальних законах.

Щодо оскаржень адміністративного акту, то ст. 80 Закону[8] встановлений строк у тридцять

календарних днів для подання відповідної скарги.

Адміністративний акт діє від часу набрання ним чинності до часу втрати ним чинності (ст. 76 Закону[9]).

Розділ VI Закону передбачає можливість для особи, права якої порушуються оскаржити адміністративний акт, процедурні рішення, дії або бездіяльність адміністративного органу.

Відповідальність

Адміністративний акт є обов'язковим до виконання. Адміністративний орган може визначити порядок його виконання, зокрема відстрочити його виконання (ст. 93 Закону[10]). Якщо адресат добровільно не виконує адміністративний акт, то адміністративний орган виносить постанову про накладення на зобов'язану особу грошового стягнення у розмірі:

1) від 70 до 530 НМДГ — стосовно фізичних осіб;

2) від 175 до 1765 НМДГ — стосовно ФОП, громадських об'єднань та юридичних осіб.

У разі повторного невиконання акту грошове стягнення може бути подвоєне (ст. 96 Закону[11]).

Адміністративний орган може застосувати безпосередній вплив до зобов'язаної особи. Якщо така особа під час застосування заходів впливу чинить опір, до неї можуть бути застосовані примусові заходи у порядку, межах та спосіб, встановлені законом (ст. 99 Закону[12]).

Підсумки

Враховуючи вищезазначене, вважаю, що Закон № 2073-IX запроваджує уніфіковані правила відносин бізнесу та пересічних громадян із державою замість численних законів та підзаконних актів. Закон наближає нашу державу до стандартів ЄС, адже Україна залишалась чи не найостаннішою країною в Європі, котра не мала правового регулювання загальної адміністративної процедури[13]. Наприклад, Франція у 2015 році прийняла Кодекс відносин між громадськістю та адміністрацією[14], Іспанія в тому ж році прийняла Закон «Про загальну адміністративну процедуру державного адміністрування»[15], а ось в Німеччині такий Закон працює аж з 1977 року[16].

Отже, положення Закону № 2073-IX встановлюють рамкове регулювання принципів та правил взаємодії, забезпечуючи правовий захист осіб, передбачуваність та законність дій органів влади. Закон впроваджує нововведення, такі як забезпечення переконливих доказів, участь осіб у процедурі, обґрунтування рішень та можливість досудового оскарження. Переконана, що ці заходи сприятимуть забезпеченню справедливості та прозорості у відносинах між державою та громадянами.

1) Закон України «Про адміністративну процедуру» -№ 2073-IX (Електронний ресурс) // сайт Верховної Ради України. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>

2) Ст. 2 Закону України «Про адміністративну процедуру» -№ 2073-IX (Електронний ресурс) // сайт Верховної Ради України. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#n16>

3) Ст. 36 Закону України «Про адміністративну процедуру» -№ 2073-IX (Електронний ресурс) // сайт Верховної Ради України. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#n263>

4) Ст. 1 Закону України «Про адміністративну процедуру» -№ 2073-IX (Електронний ресурс) // сайт Верховної Ради України. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#n6>

5) Ст. 27 Закону України «Про адміністративну процедуру» -№ 2073-IX (Електронний ресурс) // сайт Верховної Ради України. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#n168>

6) Ст. 29 Закону України «Про адміністративну процедуру» -№ 2073-IX (Електронний ресурс) // сайт Верховної Ради України. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#n203>

7) Ст. 34 Закону України «Про адміністративну процедуру» -№ 2073-IX (Електронний ресурс) // сайт Верховної Ради України. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#n247>

8) Ст. 80 Закону України «Про адміністративну процедуру» -№ 2073-IX (Електронний ресурс) // сайт Верховної Ради України. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#n635>

9) Ст. 76 Закону України «Про адміністративну процедуру» -№ 2073-IX (Електронний ресурс) // сайт Верховної Ради України. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#n583>

10) Ст. 93 Закону України «Про адміністративну процедуру» -№ 2073-IX (Електронний ресурс) // сайт Верховної Ради України. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#n757>

11) Ст. 96 Закону України «Про адміністративну процедуру» -№ 2073-IX (Електронний

ресурс) // сайт Верховної Ради України. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#n773>

12) Ст. 99 Закону України «Про адміністративну процедуру» -№ 2073-IX (Електронний ресурс) // сайт Верховної Ради України. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#n793>

13) Посібник для публічних службовців ЗАКОН «ПРО АДМІНІСТРАТИВНУ ПРОЦЕДУРУ»: загальні прозорі правила взаємодії між державою та громадянами й бізнесом (Електронний ресурс) // сайт api.par.in.ua. – Режим доступу https://api.par.in.ua/uploads/progress_report/file_uk/30/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%97%D0%90%D0%9F_2022.pdf

14) Code des relations entre le public et l'administration Кодекс відносин між громадянською та адміністрацією (Електронний ресурс) // сайт www.legifrance.gouv.fr. – Режим доступу https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000031366350/LEGISCTA000031367312/#LEGISCTA000031367312

15) Ley 39/2015, de 1 de octubre, del Procedimiento Administrativo Común de las Administraciones Públicas Закон «Про загальну адміністративну процедуру державного адміністрування» (Електронний ресурс) // сайт www.boe.es. – Режим доступу <https://www.boe.es/boe/dias/2015/10/02/pdfs/BOE-A-2015-10565.pdf>

16) Administrative Procedure Act [Verwaltungsverfahrensgesetz (VwVfG)] of May 25th 1976 Закон про адміністративні процедури (Електронний ресурс) // сайт docreader.readspeaker.com. – Режим доступу https://docreader.readspeaker.com/docreader/?jsmode=1&cid=btste&lang=en_uk&url=https%3A%2F%2Fwww.bmi.bund.de%2FSharedDocs%2Fdownloads%2FEN%2Fgesetze%2FVwVfG_en.pdf%3Bsessionid%3D2F7D3301C2882C135D9E94AA6E3666B1.1_cid364%3F__blob%3DpublicationFile%26amp%3Bv&referer=https%3A%2F%2Fadminprocedure.com.ua%2F&page=2

Данило Трясов

Анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю — покарання з боку Мін'юсту за вчинення реєстраційних дій нотаріусом як державним реєстратором

Відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» одним із суб'єктів, який має право на проведення реєстраційних дій, є нотаріус, який діє як державний реєстратор

На практиці часто виникають ситуації, коли нотаріусів, які проводили реєстраційні дії як державні реєстратори в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, або ж у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, притягають до подвійної дисциплінарної відповідальності та застосовують покарання як до державного реєстратора, так і як до нотаріуса одночасно, що суперечить основним конституційним принципам, порушує конституційні права та свободи даних фізичних осіб.

Законодавство та реальність

Відповідно до частини першої статті 10 Закону України «Про нотаріат» для визначення рівня професійної підготовленості осіб, які мають намір займатися нотаріальною діяльністю, та вирішення питання про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю при Міністерстві юстиції України утворюється Вища кваліфікаційна комісія нотаріату. Персональний склад ВККН затверджується наказом Міністерства юстиції України.

Відповідно до частини першої статті 12 Закону України «Про нотаріат» свідоцтво про право на зайняття нотаріальною діяльністю може бути анульовано Міністерством юстиції України:

— за рішенням Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату, прийнятим на підставі подання Міністерства юстиції України, його територіальних органів, у випадках:

а) втрати громадянства України або виїзду за межі України на постійне проживання;

б) винесення щодо нотаріуса обвинувального вироку суду, який набрав чинності;

в) винесення ухвали про застосування щодо нотаріуса примусових заходів медичного характеру, що набрала законної сили;

г) закриття кримінального провадження щодо нотаріуса з nereабілітуючих підстав;

д) винесення рішення суду, що набрало законної сили, про обмеження дієздатності особи, яка виконує обов'язки нотаріуса, визнання її недієздатною або безвісно відсутньою, оголошення її померлою;

е) неодноразового порушення нотаріусом законодавства або грубого порушення закону, яке завдало шкоди інтересам держави, фізичним та юридичним особам, при вчиненні нотаріальних дій та/або інших дій, покладених на нотаріуса відповідно до закону, за умови що такі порушення встановлені рішенням суду;

є) невідповідності нотаріуса займаній посаді внаслідок стану здоров'я, що перешкоджає нотаріальній діяльності;

ж) порушення нотаріусом вимог, передбачених частиною четвертою статті 3, частиною першою статті 8 та статтею 9 цього Закону;

з) набрання законної сили рішенням суду про порушення нотаріусом вимог законодавства при вчиненні ним нотаріальної дії;

и) знищення чи втрати нотаріусом або з його вини архіву нотаріуса або окремих документів;

і) неодноразового порушення нотаріусом правил професійної етики, затверджених Міністерством юстиції України;

— за рішенням Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату, прийнятим на підставі подання Нотаріальної палати України, у разі неодноразового порушення нотаріусом правил професійної етики.

Діяльність приватного нотаріуса — це діяльність самозайня-

тої особи, дозвіл на здійснення якого надається уповноваженим органом держави (свідоцтво про право на зайняття нотаріальною діяльністю) та подальшим вчиненням цієї особою дій та прийняття ним відповідних рішень, які мають правові наслідки у вигляді посвідчення юридичних фактів (правочинів, документів тощо) для фізичних та юридичних осіб з метою надання їм юридичної форми та сили.

Міністерство юстиції України як квазі-судовий орган є одночасно органом, що приймає і нормативно-правові акти, які регулюють не тільки процедуру отримання, здійснення та припинення права на зайняття нотаріальною діяльністю, але й приймає акти індивідуальної дії та здійснює заходи контролю, пов'язані із перевіркою дотримання правил здійснення нотаріальною діяльністю приватними і державними нотаріусами, у тому числі, встановлює й здійснює заходи перевірки щодо дотримання приватними нотаріусами етичних правил поведінки під час здійснення ними такої діяльності.

Дотримання власних процедур та правил під час вчинення дій та прийнятті рішень вказаним центральним органом виконавчої влади є основною засадою правозастосовного механізму діяльності цього органу. Недотримання цих правил, їх ігнорування та прийняття рішень всупереч встановлених власних процедур є несумісним із вимогами демократичного суспільства, міжнародними стандартами «fair procedure».

На відміну від адвокатури України, яка є незалежною від держави та самостійною у прийнятті рішень, оформлення права, подальша діяльність та процедура анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю приймається та регулюється відповідним уповноваженим органом центрального

органу виконавчої влади, який у своїй діяльності при вчиненні відповідних дій та прийнятті рішень повинен керуватись усіма засадами принципів права та засад адміністративного судочинства.

Надання права на таку діяльність та його анулювання, особливо для осіб, які здійснюють нотаріальну діяльність в якості самозайнятих осіб, є втручанням держави у право на приватне життя, гарантоване Конвенцією.

Відтак, втручання держави у гарантоване Конвенцією право повинно відповідати трьохступеневому критерію втручання у право на особисте приватне життя.

Найчастішою та найбільш поширеною підставою щодо анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю (згідно підпунктів «е» та «і» пункту 2 частини 1 статті 12 Закону України «Про нотаріат») є наступні випадки:

— неодноразове порушення нотаріусом законодавства або грубе порушення закону, яке завдало шкоди інтересам держави, фізичним та юридичним особам, при вчиненні нотаріальних дій та/або інших дій, покладених на нотаріуса відповідно до закону, за умови що такі порушення встановлені рішенням суду;

— неодноразове порушення нотаріусом правил професійної етики, затверджених Міністерством юстиції України.

Проте, на практиці Міністерство юстиції України видає свої накази про задоволення скарг щодо реєстраційних дій проведених державними реєстраторами (нотаріусами), в яких застосовує до нотаріусів одразу декілька покарань, а саме: блокування доступу до державних реєстрів та одразу подання щодо анулювання свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю, без проведення будь-яких спеціальних перевірок щодо нотаріусів. Це порушує норми законодавства та є неприпустимим у демократичній та правовій державі.

Ані накази Міністерства юстиції України, прийняті за результатами розгляду скарги Колегії у сфері державної реєстрації, ані

висновки Центральної колегії Міністерства юстиції України з розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора, не можуть встановлювати передбачені законом юридичні підстави для притягнення нотаріуса до відповідальності з підстав, передбачених підп. «е» та «і» п. 2 ч. 1 ст. 12 Закону України «Про нотаріат».

Відтак, скасування Міністерством юстиції України реєстраційних дій, проведених нотаріусами в ЄДР або ДРРП, автоматично не надає Міністерству юстиції України без проведення спеціальної перевірки права на внесення подання на анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю.

Отже, проведення спеціальної перевірки державних та приватних нотаріусів, передбаченої Наказом Міністерства юстиції України № 357/5 від 17.02.2014, є обов'язковою та повинно передувати рішенням Міністерства юстиції України про притягнення нотаріусів до дисциплінарної відповідальності.

Судова практика

Аналогічні правові висновки були висловлені і Верховним Судом.

Висновок про обов'язковість проведення спеціальної перевірки нотаріуса при внесенні подання про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю зроблено Касаційним адміністративним судом у складі Верховного Суду у постанові від 05.10.2023 у справі № 520/5445/21:

«При цьому аналіз положень пункту 2 частини першої статті 12 Закону України «Про нотаріат», які визначають підстави для анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю, дозволяє виокремити дві категорії таких випадків:

випадки, які потребують повноцінної перевірки та оцінки, та підтвердження яких результатами проведеної перевірки у порядку, визначеному статтею 33 Закону України «Про нотаріат», є важливою передумовою для внесення подання про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю (під-

пункти «е», «і» пункту 2 частини першої статті 12 Закону України «Про нотаріат») та;

випадки, які мають чітку юридичну основу та можуть слугувати самостійними підставами для внесення подання про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю, без необхідності їх перевірки у порядку, визначеному статтею 33 Закону України «Про нотаріат» (підпункти «а», «б», «в», «г», «д», «є», «ж», «з», «и» пункту 2 частини першої статті 12 Закону України «Про нотаріат»).

Встановлення наведених вище підстав Міністерством юстиції України, територіальним органом Міністерства юстиції України можливе не лише за результатами проведеної перевірки організації діяльності нотаріуса (у тому числі за зверненнями фізичних та юридичних осіб), а і за інших обставин (у тому числі, у випадку отримання відповідних документів від органів дізнання, слідства, прокуратури, суду, пояснень самого нотаріуса тощо).

З наведеного випливає, що проведення перевірки організації діяльності нотаріуса у порядку, визначеному статтею 33 Закону України «Про нотаріат», та складення довідки за результатами її проведення не є обов'язковою передумовою для направлення подання про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю за встановлення органом контролю підстав, передбачених підпунктами «а», «б», «в», «г», «д», «є», «ж», «з», «и» пункту 2 частини першої статті 12 Закону України «Про нотаріат». Вказані підстави, у разі їх встановлення Міністерством юстиції України, його територіальним органом, самостійно оцінюються та перевіряються органом контролю на предмет обґрунтованості таких підстав та підтвердження їх належними документами при вирішенні питання про направлення подання про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю до Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату».

В іншій постанові Касаційним адміністративним судом у складі Верховного Суду від 04.05.2023 у справі № 320/5840/21 зроблений додатковий висновок:

«76. У розрізі встановлених обставин справи № 640/7645/20 Верховний Суд у постанові від 22 квітня 2021 року висловив правову позицію, яка полягає у тому, що указаними нормами законодавства передбачено алгоритм дій територіального органу Міністерства юстиції щодо перевірки звернення фізичної особи стосовно діяльності приватного нотаріуса, результатом вчинення яких є прийняття відповідних рішень. Будь-яких винятків або обмежень щодо вчинення необхідних дій, прийняття рішень, які є підставою для проведення перевірки, а також оформлення результатів її проведення за наслідком перевірки діяльності приватного нотаріуса за зверненням фізичної особи, Порядок №357/5 не містить.

77. Проте, суди попередніх інстанцій встановили відсутність доказів на підтвердження дотримання ЦМУ МЮ (м.Київ) вимог Порядку №357/5 під час проведення перевірки діяльності позивачки.

78. Так, судами попередніх інстанцій встановлено, що ЦМУ МЮ (м. Київ) для проведення позапланової перевірки діяльності

позивачки як приватного нотаріуса комісією не створювало, відповідний наказ не виносило, за наслідками перевірки не складало та не надавало позивачці для ознайомлення та підпису довідку за результатами такої перевірки.

79. Відповідно до пунктів 41, 43 Порядку №357/5 строк, який надається державній нотаріальній конторі, державному нотаріальному архіву, приватному нотаріусу для усунення виявлених під час перевірки порушень та помилок, визначається у кожному випадку окремо, але не більше одного місяця з дня отримання наказу. Після закінчення строку, встановленого для усунення порушень та помилок, завідувач державної нотаріальної контори, завідувач державного нотаріального архіву, приватний нотаріус, діяльність яких перевірялась, зобов'язані письмово повідомити про заходи, які були вжиті ними для усунення цих порушень і помилок, та надати письмові пояснення, якщо виявлені порушення та помилки усунути неможливо.

79.1. Якщо порушення, виявлені під час проведеної перевірки,

не усунути у наданий для цього строк чи не можуть бути усунути або якщо державною нотаріальною конторою, державним нотаріальним архівом, державним чи приватним нотаріусом ігноруються висновки за результатами перевірки чи не виконуються рішення, прийняті за її наслідками, Міністерство юстиції, територіальний орган Міністерства юстиції приймають рішення про застосування до цих осіб заходів реагування, передбачених чинним законодавством.

80. Однак, як встановлено судами попередніх інстанцій, позивачці до застосування спірного заходу у виді анулювання свідоцтва про право зайняття нотаріальною діяльністю не надсилався наказ, у якому б встановлювався строк для усунення виявлених порушень та помилок, у зв'язку з чим вона була позбавлена можливості вжити заходи для усунення виявлених під час перевірки порушень і помилок або надати письмові пояснення, якщо виявлені порушення та помилки усунути неможливо.

81. Верховний Суд у постанові від 10 серпня 2022 року у справі

№ 520/5993/21 зазначив, що надання нотаріусом письмових пояснень спрямоване на забезпечення права особи почути інформацію, яка розглядається стосовно неї і впливає на результати прийнятого рішення, та висловити свої аргументи. Особа, щодо якої приймається рішення, має право бути вислуханою, наводити доводи та докази на підтвердження своїх аргументів».

У постанові Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду у справі № 240/4296/21 від 27.10.2022 зроблений наступний правовий висновок:

«Суди попередніх інстанцій встановили, що вказані рішення суб'єктів владних повноважень прийняті з посиланням, зокрема, на положення підпункту «е» пункту 2 частини першої статті 12 Закону України «Про нотаріат», підставою для застосування зазначено неодноразове порушенням нотаріусом законодавства, грубе порушення закону, які завдали шкоди інтересам держави, фізичним та юридичним особам, при вчиненні нотаріальних дій, за умови що такі порушення встановлені рішеннями судів.

З огляду на це Верховний Суд звертає увагу на таке.

З установлених судами попередніх інстанцій обставин Верховний Суд резюмує, що у підсумку свідоцтво позивача про право на зайняття нотаріальною діяльністю анульоване у зв'язку із встановленням відповідачами неодноразових порушень чинного законодавства та грубого порушення закону позивачем при вчиненні нотаріальних дій.

Аналіз змісту підпункту «е» пункту 2 частини першої статті 12 Закону України «Про нотаріат» дає підстави для висновку, що законодавець для застосування до нотаріуса стягнення, визначеного цією правовою нормою визначає дві передумови, а саме: 1) неодноразове порушення нотаріусом чинного законодавства або 2) грубе порушення закону.

Обов'язковою ознакою при цьому є завдання шкоди інтересам держави, підприємств, установ, організацій, громадян при вчиненні нотаріальних дій, яка має бути встановлена органом,

що вирішує питання про анулювання свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю, як у випадку вчинення нотаріусом неодноразового порушення чинного законодавства, так і у разі грубого порушення закону.

Аналогічний висновок щодо застосування цієї норми права у подібних правовідносинах висловлено у постановках Верховного Суду від 06.03.2019 у справі № 826/7176/17, від 20.12.2019 № 826/3746/17, від 29.04.2020 у справі № 817/800/17, від 25.06.2020 № 2340/5084/18, 05.10.2020 № 140/1382/19, від 11.03.2021 у справі № 826/7176/17, від 21.04.2021 у справі № 640/7645/20, від 10.08.2022 у справі № 520/5993/21.

Відповідно до абзацу 2 частини першої статті 38 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», шкода, завдана державним реєстратором фізичній чи юридичній особі під час виконання своїх обов'язків, підлягає відшкодуванню на підставі рішення суду, що набрало законної сили, у порядку, встановленому законом.

Натомість, відповідачами не доведено обставини щодо наявності у спірних правовідносинах шкоди, завданої у результаті дій позивача під час здійснення ним нотаріальної діяльності, які відповідачі кваліфікували як порушення. Відповідачем не визначено, а судами попередніх інстанцій не встановлено суми, розміру, обсягу чи іншого виміру завданої шкоди.

Також Верховний Суд зауважує, що для прийняття рішення про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю на підставі підпункту «е» пункту 2 частини першої статті 12 Закону України «Про нотаріат» повинні бути вчинені нотаріусом такі порушення, що у своїй сукупності є достатніми для застосування такого засобу реагування.

Суди попередніх інстанцій зазначають, що зважаючи на судові рішення, якими виконавчі написи, вчинені позивачем були визнані такими, що не підлягають виконанню, Комісія встановила наявність заподіяної шкоди фізичним та юридичним особам, спричинення якої полягає у матеріальному та нематеріальному вираженні, а саме: витрати на

правничу допомогу, адвокатів, судові витрати, тощо.

Однак, Вища кваліфікаційна комісія нотаріату, не маючи повноважень встановлювати наявності чи відсутності шкоди, завданої діями нотаріуса іншим особам, в оскаржуваному рішенні встановила наявності заподіяної шкоди фізичним та юридичним особам. Як зазначено вище такі висновки Комісія може зробити лише на підставі рішення суду.

Посилання судів попередніх інстанцій на те, що факт порушення приватним нотаріусом ОСОБА_1 законодавства при вчиненні виконавчих написів встановлений судовими рішеннями, Верховний Суд відхиляє, оскільки у судових рішеннях, на які посилаються відповідачі, спори виникли за позовами про визнання виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню за позовами боржників до стягувачів, при цьому, приватний нотаріус ОСОБА_1 не був відповідачем у таких справах»

Окрім вищезазначеного, також треба звернути увагу на те, що зараз, під час дії воєнного стану, по всій території України збільшилися випадки, коли обмежується право нотаріусів бути присутніми на засіданні Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату щодо розгляду подання Міністерства юстиції України або подання Нотаріальної палати України про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю нотаріусам, що в подальшому тягне за собою порушення права на захист нотаріусів, порушення права бути почутим, порушення принципу рівності всіх перед законом, та тягне за собою негативні наслідки з боку держави.

Так, Верховний Суд у постанові від 27.10.2022 у справі № 240/4296/21 зробив наступний правовий висновок:

«Щодо доводів позивача про те, що Комісія порушила його право на захист та надання пояснень, оскільки не було враховано його клопотання про перенесення засідання, то суд першої інстанції не прийняв їх до уваги, оскільки неявка на засідання Комісії нотаріуса, в силу вимог пункту 8 Порядку № 1904/5, не є перешкодою

для розгляду подання. При цьому суди зазначили, що позивач не був позбавлений права надати Комісії пояснення або відповідні документи, які б спростовували факти, викладені у поданні.

Верховний Суд у постанові від 10.08.2022 у справі № 520/5993/21 зазначив, що надання нотаріусом письмових пояснень спрямоване на забезпечення права особи почути інформацію, яка розглядається стосовно неї і впливає на результати прийнятого рішення, та висловити свої аргументи. Особа, щодо якої приймається рішення, має право бути вислуханою, наводити доводи та докази на підтвердження своїх аргументів.

Резолюцією (77) 31 про захист особи відносно актів адміністративних органів, прийнятою Комітетом Міністрів Ради Європи 28.09.1977, було визначено п'ять основних принципів, у тому числі серед них й право бути вислуханим. Право бути вислуханим є одним із фундаментальних принципів справедливої процедури й означає забезпечення особі можливості надавати адміністративному органу факти й аргументи у справі. Право бути вислуханим має бути забезпечене насамперед у справах, де передбачається прийняття «несприятливих» адміністративних актів, тобто таких, які негативно впливають на права, свободи та законні інтереси відповідної особи.

У постанові від 19.05.2021 у справі № 640/17492/20 Верховний Суд наголосив, що статтю 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод передбачено, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Судове рішення проголошується публічно, але преса і публіка можуть бути не допущені в зал засідань протягом усього судового розгляду або його частини в інтересах моралі, громадського порядку чи національної безпеки в демократичному суспільстві, якщо того

вимагають інтереси неповнолітніх або захист приватного життя сторін, або — тією мірою, що визнана судом суворо необхідною, — коли за особливих обставин публічність розгляду може зашкодити інтересам правосуддя.

Орган влади, який не є судом держави, для виконання статті 6 може розглядатися як «суд» у змістовному значенні цього терміну (*рішення Європейського суду з прав людини у справі Sramek v. Austria від 22.10.1984*).

Суд або трибунал у змістовному значенні визначається за судовими функціями, тобто визначенням питань, що знаходяться у межах повноважень органу, що засновані на нормах права, і після проведення провадження у передбаченому законом порядку (*рішення Європейського суду з прав людини у справі Sramek v. Austria від 22.10.1984 та справі Cyprus v. Turkey від 10.05.2001*).

Право винесення рішення входить у визначення поняття «суд». Проведення повинні забезпечувати «визначення судом проблем у спорі» відповідно до статті 6 (*рішення Європейського суду з прав людини у справі Benthem v. the Netherlands від 23.10.1985*).

Стаття 6 Конвенції містить два аспекти вимоги безсторонності. По-перше, орган, який розглядає справу, повинен бути безстороннім суб'єктивно, тобто жодний його член не повинен мати будь-якої особистої зацікавленості або упередженості. Вважається, що суддя є безстороннім, якщо немає доказів, які б свідчили про протилежне. По-друге, такий орган повинен також бути безстороннім з об'єктивного погляду, тобто він повинен надати достатні гарантії, які б виключали будь-які законні сумніви стосовно цього (*рішення Європейського суду з прав людини у справі Academy Trading Ltd. and Others v. Greece від 26.02.1998, Daktaras v. Lithuania від 19.09.2000; Moiseyev v. Russia від 09.10.2008*).

Принцип рівності сторін у процесі — у розумінні «справедливого балансу» між сторонами — вимагає, щоб кожній стороні надавалася розумна можливість уявити справу в таких умовах, які не ставлять цю сторону в суттєво невігідне становище відносно іншої сторони (*рішення Європейського суду з прав людини у справі Ankerl v. Switzerland від 23.10.1996; Dombo Beheer B.V. v. The Netherlands від 27.10.1993; Dilyko Ivanovski v. the former Yugoslav Republic of Macedonia від 24.07.2014; Popov v. Russia від 11.12.2006*).

Принцип змагальності процесу означає, що кожній стороні повинна бути надана можливість ознайомитися з усіма доказами та зауваженнями, наданими іншою стороною, і відповісти на них (*рішення Європейського суду з прав людини у справі Салов проти України від 06.09.2005*).

Судами попередніх інстанцій встановлено, що позивач 17.02.2021 направив до Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату клопотання, в якому з наданням підтверджуючих документів, містилося прохання про визнання його присутності на засіданні Комісії 18.02.2021 обов'язковою, перенесення розгляду подання, у зв'язку з наданням відповідних пояснень щодо подання.

Відповідно до пункту 8 Порядку № 1904/5 після попереднього розгляду членом Комісії Подання розглядається на засіданні Комісії у присутності нотаріуса, щодо якого внесено Подання, представника визначеного департаменту Мін'юсту, територіального органу Міністерства юстиції або територіального уповноваженого. Неявка на засідання Комісії нотаріуса, представника визначеного департаменту Мін'юсту, територіального органу Міністерства юстиції або територіального уповноваженого, які належним чином повідомлені про дату, час і місце засідання Комісії, не є перешкодою для розгляду Подання, проте Комісія може визнати присутність зазначених осіб обов'язковою.

Згідно з пунктом 10 Порядку № 1904/5 на засіданні заслуховуються члени Комісії, досліджуються та аналізуються подані документи. У разі відсутності безспірного підтвердження факту порушення закону Комісія відхиляє Подання.

У разі відсутності необхідної інформації стосовно обставин, викладених у Поданні, або наявності додаткових відомостей Комісія може перенести розгляд питання про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю до вирішення зазначених питань або повернути на доопрацювання до визначеного департаменту Мін'юсту, територіального органу Міністерства юстиції, Нотаріальної палати України, але не більше ніж на тридцять

днів з дня його надходження та з урахуванням строку, передбаченого пунктом 8 частини першої статті 29-1 Закону.

За таких обставин, Верховний Суд зазначає, що Комісією не дотримано вимог пункту 10 Порядку № 1904/5, що призвело до порушення права позивача на справедливий розгляд його справи, як нотаріуса.

З огляду на це Верховний Суд зазначає, що порушення процедури, в контексті обставин встановлених у цій справі, є самостійною підставою для скасування спірних рішень відповідачів.

Правова процедура є складовою принципу законності та принципу верховенства права і передбачає правові вимоги до належного прийняття актів органами публічної влади.

Верховний Суд у своїй практиці, зокрема, у постанові від 25.07.2019 у справі № 826/13000/18, вже звертав увагу, що встановлена правова процедура як складова принципу законності та принципу верховенства права, є важливою гарантією недопущення зловживання з боку органів публічної влади під час прийняття рішень та вчинення дій, які повинні забезпечувати справедливе ставлення до особи.

Аналогічний висновок висловлено у постанові від 25.06.2020 у справі № 2340/5084/18.

Втім, відповідачами безпідставно проігноровано приписи Порядку № 1904/5 та Порядку № 357/5 під час внесення подання з пропозицією про анулювання належного позивачу свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю, перевірки та, відповідно, під час прийняття оспорюваних рішень».

Висновки

Таким чином, хоча стаття 12 Закону України «Про нотаріат» і визначає юридичні та фактичні підстави для прийняття рішення про притягнення нотаріуса до дисциплінарної відповідальності, проте у конкретних випадках законодавством передбачені спеціальні порядки їх встановлення, зокрема шляхом проведення спеціальних перевірок.

Дотримання процедурних прав та гарантій особи, яка притягується до такої відповідальності, є обов'язковою, внаслідок чого порушення таких процедур та стандартів відповідачем у судовій практиці слід розглядати як окремі випадки порушення органом державної влади процедурних питань, що є окремою й самостійною підставою для визнання протиправним і скасування рішень про притягнення

нотаріуса до дисциплінарної відповідальності й поновлення прав та законних інтересів приватних та державних нотаріусів.

Притягнення до відповідальності без проведення таких процедур є неприпустимим свавіллям та не може розцінюватися судом як дотримання стандартів «fair procedure», а рішення відповідача слід судам визнавати як протиправні та скасовувати.

Рада молодих юристів України

За сприяння

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

II ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ МОЛОДІЖНИЙ КОНКУРС «ЮРИДИЧНА ОСВІТА МАЙБУТНЬОГО»

За підтримки

МІНІСТЕРСТВО МОЛОДИ ТА СПОРТУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

30.04 2024

Реєстрація

facebook.com/KRMJUA

Організатори:

- Рада молодих юристів України;
- Київська Мала академія наук учнівської молоді;
- Інститут політико-правових та релігійних досліджень.

Захід проходить за сприяння Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти та за підтримки Міністерства молоді та спорту України та Міністерства освіти і науки України.

Дата: прийом конкурсних робіт включно до 30.04.2024 року.

Формат: онлайн, дистанційна подача робіт.

Учасники: група 1 — учні загальноосвітніх навчальних закладів (з 8 класу і вище); група 2 — студенти та аспіранти закладів вищої освіти; група 3 — молоді науковці та викладачі ЗВО (до 35 років).

Метою Конкурсу є підтримка обдарованої молоді та внутрішньо переміщених осіб; виявлен-

ня проблемних питань юридичної освіти та шляхи їх вирішення; залучення студентів до процесів покращення якості вищої юридичної освіти в Україні; залучення молодих науковців до інтеграції юридичної освіти в європейський освітній простір; професійна орієнтація школярів; аналітика питання підвищеної популярності професії юриста у абітурієнтів.

Програма:

1 етап. Подача робіт до Організаційного комітету конкурсу (29.02- 30.04.2024).

2 етап. Розгляд та попередній відбір робіт Організаційним комітетом (травень).

3 етап. Оцінювання робіт Експертним журі і визначення фіналістів та переможців (травень).

4 етап. Оголошення переможців та формування матеріалів конкурсу (червень).

Результати: 1) Визначення найкращих робіт за категоріями та нагородження переможців;

2) Публікація збірника найкращих робіт та результатів.

Тема для робіт:

1 група (учні): Актуальність юридичної професії у 2024 році.

2 група (студенти): Які реформи потрібні юридичній освіті та застосування інновацій.

3 група (викладачі): Шляхи інтеграції юридичної освіти в європейський освітній простір.

Вимоги до робіт. Обсяг до 3х сторінок. Поля: верхнє, нижнє, праве — 15мм, ліве — 20мм; шрифт — Times New Roman, кегль — 14, інтервал між рядками — 1, відступ — 1,25. Тему додатково вказувати не потрібно! Робота має містити особисту думку автора, чітко структуровану за абзацами або пунктами, не повинно містити плагіату, а у випадку цитування обов'язково має бути оформлена згадка про джерело.

Мова: українська.

Для участі у Конкурсі необхідно:

- 1) Заповнити заявку до 30.04 за адресою: <https://bit.ly/48yU22A>
- 2) Направити конкурсну роботу на е-адресу krmjua@gmail.com, вказавши у темі повідомлення «На Конкурс Петренко П.»

Партнери заходу:

Юридична газета, Юридичний вісник України, Видавництво «Юрінком Інтер», Law & Events,

Неформатне юридичне видання «Лойер», Ліга студентів АПУ, Інформаційно-аналітичне видання femida.ua

Додаткова інформація: facebook.com/groups/krmjua, t.me/UA_young_lawyers

Оргкомітет:

Которобай Євген, голова Оргкомітету, тел.: 093 733 47 88 (писати в Telegram)
Герасименко Олександр, institute2014@ukr.net